

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

Bakalářská práce

**Problematika kyberšikany v povědomí žáků základní školy U stadionu
v Litoměřicích a studentů gymnázia Josefa Jungmana v
Litoměřicích.**

Autor práce: Jaroslav Řehák, DiS.

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: RNDr. Růžena Ferebauerová

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2021

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 6, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Jaroslav Řehák

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Prezenční / Kombinovaná

Místo studia: České Budějovice / Příbram

Název bakalářské práce: Problematika kyberšikany v povědomí žáků základní školy U Stadionu v Litoměřicích a studentů Gymnázia Josefa Jungmana v Litoměřicích.

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: Issues of cyberbullying in the consciousness of pupils of primary school U stadionu, Litoměřice and students of high school Josefa Jungmana Litoměřice.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

Vedoucí bakalářské práce (jméno a příjmení, titul): RNDr. Růžena Ferebauerová,

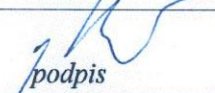
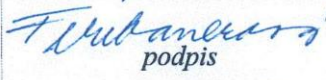
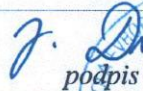
Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): říjen 2020

Cíl bakalářské práce:

Cílem práce je analýza kyberšikany. V praktické části bude za pomoci dotazníkového šetření zjištěna situace na 2 školách v Litoměřicích.

Student: JAROSLAV ŘEHÁK	11.11.2020 datum	 podpis
Vedoucí práce: RNDr. R. FEREBAUEROVÁ	11.11.20 datum	 podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	23.11.20 datum	 podpis
Prorektorka pro studium a vnitřní záležitosti: RNDr. Růžena Ferebauerová	11.11.20 datum	 podpis
Pověřený rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	1.12.20 datum	 podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucí(ho) a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucí bakalářské práce RNDr. Růženě Ferebauerové za cenné rady,
připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

ŘEHÁK, J. *Problematika kyberšikany v povědomí žáků základní školy U stadionu v Litoměřicích a studentů gymnázia Josefa Jungmana v Litoměřicích : bakalářská práce.* České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2021. 73 s. Vedoucí bakalářské práce : RNDr. Růžena Ferebauerová

Klíčová slova: kyberšikana, kyberprostor, kybergrooming, sexting, kyberstalking

Bakalářská práce je zaměřena na problematiku kyberšikany v podvědomí žáků základní školy a studentů gymnázia. Jsou to především žáci a studenti, kteří v současné době ve vysoké míře využívají moderní komunikační technologie, jsou prakticky stále on-line. Díky pokroku se mohou bavit s rodiči, kamarády na druhém konci světa, mohou dát vědět všem, kde se zrovna nacházejí, co dělají, jak se cítí, co mají na sobě. Nebo se mohou dozvědět, jak moc jsou špatní, oškliví, lháři, prospěcháři, zneužívající dobroty druhých, sobečtí, dále se mohou spatřit v choulostivých situacích, když v jednom poblouzněném, zamilovaném okamžiku pošlou sebe samou, samotného, jen tak, jak je Bůh stvořil, protože chtěli udělat druhé osobě radost. Dále internet nabízí velký prostor a možnosti k seznamování. Různé seznamovací aplikace, které cílí na danou skupinu osob, mladé lidi, starší muže, ženy, rozvedené, nejde jenom o seznámení a navázání plnohodnotného vztahu, jsou zde i chatovací místnosti, kde se řeší problémy každodenního života. Ve světě chytrých telefonů, které dokážou zachytit okamžik života, dalo by se říct na věky, jelikož ač si myslíme, že jsme to po nějaké době odstranili, vymazali z telefonu, uložiště, tak je to stále tam někde v kyberprostoru schované. To všechno je internet, dokáže velmi dobře posloužit, umí najít informace, které bychom těžko hledali v knihách, dokáže nám objednat jídlo, koupit jízdenku, ale také v očích veřejnosti nás pošpinit, aniž by to byla pravda. Kdokoliv to může udělat, to je internet. V současné době je už více příruček, knih, internetových stran, které se touto problematikou zabývají, kde se dá hledat pomoc. V práci jsou popsány formy kyberšikany, její oběti, pachatelé a možné druhy prevence.

ABSTRACT

ŘEHÁK, J. *The problem of cyberbullying in the eyes of students at elementary school U stadionu and secondary school Gymnázium Josefa Jungmana in Litoměřice: bachelor's thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2021, 73 p.

Thesis advisor: RNDr. Růžena Ferebauerová

Key words: cyberbullying, cyberspace, cybergrooming, sexting, cyberstalking

This bachelor's thesis focuses on the problem of cyberbullying from the perspective of primary and secondary school students. The students make extensive use of modern means of communication and are practically always online. Thanks to advances in technology they can communicate with their parents and with friends on the other side of the world. They can let everyone know where they are at the moment, what they are doing, how they feel, and what they are wearing. Or they can find out that they are bad, ugly, selfish and self-seeking, that they are liars, and that they abuse the kindness of others. They can also find themselves in delicate situations if they send a nude picture of themselves in a moment of infatuation in order to make the one they have fallen in love with happy. In addition, the internet offers numerous sites and opportunities for meeting others. Various dating applications that target a given group of people, e.g., young people, older men, women, divorcees, offer more than just opportunities for meeting people and creating full-fledged relationships. They also contain chat sites for solving everyday problems. In the world of smart phones we catch life's moments forever. We may think that we have deleted them from the telephone or drive after some time, but those moments remain hidden somewhere in cyberspace. All of this is the internet. It serves us well. We can use it to find information that would be difficult to find in books, to order food and to purchase tickets. But it can also publicly shame us with information that may not be true. Anyone can do that. That is the internet. Currently there are a number of guides, books and internet sites that deal with this problem and offer help. This thesis describes various types of cyberbullying, its victims, its perpetrators, and possible types of prevention.

Obsah

Úvod.....	9
1 Cíl a metodika bakalářské práce	11
2 Šikana.....	12
2.1 Šikana podle britských badatelů.....	12
2.2 Druhy šikany	13
2.3 Rozdíl mezi tradiční šikanou a kyberšikanu.....	13
3 Kyberšikana.....	14
3.1 Definice Kyberšikany	14
4 Vznik a vývoj virtuálního světa – prostoru kyberšikany	17
4.1 Internet.....	17
4.2 Kyberprostor (Cyberspace)	18
5 Druhy kyberšikany	20
5.1 Kybergrooming	20
5.1.1 Tipování oběti	21
5.2 Stalking – Kyberstalking	22
5.3 Sexting.....	24
6 Způsoby šikany prostřednictvím komunikačních technologií	27
6.1 Webové stránky	27
6.2 Sociální sítě na internetu	27
6.3 Instant messaging (IM).....	28
6.4 E-mail	28
6.5 Chat	29
6.6 Blog	29
6.7 SMS.....	30

6.8	MMS.....	30
7	Typologie agresorů a obětí z řad mládeže.....	32
7.1	Agresor hrubý, fyzický.....	32
7.2	Agresor jemný, kultivovaný.....	33
7.3	Agresor srandista.....	33
7.4	Agresor spouštějící ekonomickou šikanu.....	33
7.5	Oběť na první pohled.....	34
7.6	Oběti setrvávající dlouhou dobu pod ochrannými křídly matek nebo babiček.....	35
7.7	Handicapované děti.....	36
7.8	Učitelští děti.....	36
8	Prevence kyberšikany.....	38
8.1	Blokace závadného obsahu kyberšikany neřeší.....	38
8.2	Strašení není řešením.....	39
8.3	Hledání alternativ.....	40
8.4	Prevence realizovaná předkládáním pozitivních vzorů.....	41
8.5	Příklady internetových stránek poskytujících pomoc šikanovaným:.....	41
8.6	Poradenská a preventivní činnost na vybraných školách.....	42
8.6.1	Základní škola u Stadionu 4, Litoměřice.....	42
8.6.2	Gymnázium Josefa Jungmanna Litoměřice.....	43
9	Přehled paragrafů, podle kterých by se dala kyberšikana klasifikovat.....	45
10	Kvantitativní šetření mezi žáky a studenty vybraných škol.....	51
11	Závěr.....	63
	Seznam použitých zdrojů.....	65
	Přílohy.....	68

Úvod

V dnešní době jsme obklopeni informačními a komunikačními technologiemi, které umožňují být tzv. ve spojení se světem; je umožněno v krátkém časovém rozpětí navštívit Austrálii, přečíst si tamní tisk, vzápětí si je možné prohlédnout fotky staré pár minut, pořízené v poušti v Africe nebo komunikovat s přáteli, kteří se nachází na Antarktidě. V dnešní době, díky informačním technologiím, není problém koupit si kravatu nebo lodičky ve Spojených státech amerických, přitom vůbec nemusí být opuštěn byt nebo dům, který se může nacházet kdekoli, ať už v pustině, kde je obklopen pouze lesem nebo v nejlidnatější aglomeraci světa. Stačí mít jen jediné – připojení k internetu.

Virtuální prostředí, které moderní prostředky vytvářejí, nám mimo těchto výhod a vymožeností, přináší i jednu diskutabilní výhodu, možnost a tou je anonymita prostředí. Znamená to, že nikdo nemusí vědět, kdo jsem, jak vypadám, kolik mi je let, jestli mám nějakou vadu nebo se jen stydím při přímém jednání z „očí do očí“. Diskutabilní proto, že kromě už zmíněných výhod, poskytuje i anonymitu těm, kteří internet a jeho prostředí využívají k nekalým činnostem, které často mohou hraničit a také hraničí s kriminální činností. Jsou to stinné stránky internetu. Mezi ně patří vyrábění a distribuování nelegálních materiálů se závadným obsahem mezi uživateli internetu, což vede k velkému problému, neboť největší skupinou jsou děti. Jedná se o mladé, důvěřivé, sdílné, nevědomé a naivní osoby. Prozatím, ve většině případu, nebyly konfrontovány se stinnými stránkami života, užívají si bezpečí domova, proto jsou zranitelnější a nedokážou občas řešit věci jako dospělé osoby, které tyto problémy řeší běžně. Vše obyčejně začne nevinně, bez zamyšleného zlého úmyslu. Pojdme někoho jen tak lehce pozlobit, uděláme si z něj srandu, nebude to nic špatného. Pak mu to řekneme. On je veselá kopa, tak to určitě zvládne. Nebo „ta potvora ze třetího o mě říká, že jsem jí přebrala kluka; tak to se ještě uvidí, kdo se bude smát poslední“.

Ve většině případu však takováto recese právě díky anonymitě a nabalování se anonymních uživatelů k prvotnímu signálu, někoho zesměšnit, ztrapnit, vymkně

původci myšlenky z rukou a problém zvaný „šikana“ a „v tomto případě „kyberšikana“ je na světě.

Vše se odehrává po internetu. Vypadá to jako by byl internet součástí našeho života odjakživa. Pro mnohé z nás je velmi obtížné si jen představit, že bychom se opět ocitli ve světě, kde by nebylo možné kontaktovat osoby pomocí emailů, vyhledávat informace týkající se různých oblastí.

V bakalářské práci popíši různé formy „šikany“ spojené s používáním informačních technologií se zaměřením na sociální sítě, rozlišit kyberšikanu pro specifické skupiny uživatelů z řad mládeže základních a středních škol a skupinu dospělých osob.

V neposlední řadě pak chci nastínit možnosti prevence, předcházení závadnému jednání především formou zvýšení informovanosti o nebezpečích a záludnostech, které s využíváním informačních technologií souvisí.

Cílem bakalářské práce je poskytnout neinformovaným náhled na problematiku kyberšikany, ukázat možnosti, kde hledat pomoc a řešení tohoto stále více se rozvíjejícího kriminálního jevu.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí, teoretickou část a praktickou část. Cílem bakalářské práce bylo poukázat na to co je kyberšikana, čím se liší od šikany, jaké může mít podoby kyberšikana, prostředky kyberšikany, specifikace útočníka, oběti, v neposlední řadě prevenci, kde lze nalézt pomoc, na koho se obrátit, dále možný postih pro pachatele kyberšikany. Dále budou v práci zaneseny i případy skutečné kyberšikany, aby bylo snadněji rozpoznatelné, jestli jde v běžném životě pouze o hloupý vtíp nebo o skutečnou formu kyberšikany. Krátce bude popsána klasická šikana, ale ta není hlavním předmětem této bakalářské práce. Poté bude rozebrána kyberšikana, prostředí, kde se vyskytuje, jakým způsobem nás může zasáhnout, kdo může být obětí kyberšikany, kdo agresor – útočník. Taktéž bude poukázáno na možnosti obrany, vyhledání pomoci, následky a v neposlední řadě také trestně právní postih agresora.

V praktické části této bakalářské práce bude vyhodnocen kvantitativní výzkum mezi žáky a studenty vybrané základní školy a gymnázia v Litoměřicích. Výzkum byl prováděn pomocí online dotazníku, který obsahoval 18 otázek zaměřených na danou problematiku. Následně budou s výstupy z prováděného výzkumu seznámeni pedagogičtí pracovníci vybraných škol, k dalšímu případnému opatření v rámci prevence mezi žáky.

2 Šikana

Jakékoliv chování, jehož záměrem je opakované ubližovat, ohrožovat nebo zastrašovat jiného člověka, případně skupinu lidí, zahrnuje jak fyzický útok v podobě bití, poškozování věcí druhé osobě, tak i útok slovní v podobě vydírání, nadávek, vyhrožování či ponižování. Nebezpečí šikany v především v závažnosti, dlouhodobém působení a s tím souvisejících následcích v oblasti duševního a fyzického zdraví.¹

Šikana může mít různé podoby, stejně tak jako metody, kterými je prováděna. Setkat se s šikanou můžeme ve škole, mateřské, i když určitě ne v podobě jako bude později prezentována, ale určitým způsobem ano, třeba v podobě neustálého brání hraček druhému, základní, střední také i vysoké, v zaměstnání, ve sportu, ale i v rodině. Zpravidla má agresor nad obětí fyzickou či početní převahu. Následky šikany si do dalšího života odnášejí všichni zúčastnění, nejvíce však šikana dopadá na oběť, dlouhodobým pocitem méněcennosti, zbytečnosti, neschopnosti, někdy však zaplatí cenu nejvyšší, svým životem.

2.1 Šikana podle britských badatelů

Šikanování říkáme tomu, když jedno dítě nebo skupina dětí říká jinému dítěti ošklivé a nepříjemné věci, bije je, kope, vyhrožuje mu, zamyká je v místnosti a podobně. Tyto incidenty se mohou často opakovat a pro šikanované dítě je obtížné, aby se samo ubránilo. Jako šikanování mohou být označeny také opakované posměšky nebo ošklivé poznámky o rodině. Jako šikanování však obvykle neoznačujeme občasnou rvačku nebo hádku přibližně stejně fyzicky vybavených soupeřů²

¹ Šikana, [online]. Policie ČR, 2020 [cit. 2021-05-01].

Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/preventivni-informace-sikana.aspx>

² ŘÍČAN, P. *Agresivita a šikana mezi dětmi: jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*. Praha : Portál, 1995. s. 25.

Nebezpečí šikany spočívá především v závažnosti, dlouhodobém působení a s tím souvisejících následcích v oblasti duševního a fyzického zdraví.

2.2 Druhy šikany

- Fyzická agrese – agresor používá k šikanování oběti fyzické násilí, popřípadě předměty, kterými učiní útok důraznějším (baseballová pálka, batoh apod.).
- Slovní agrese a zastrašování – agresor oběti vyhrožuje fyzickým útokem, zastrašuje, nadává jí, vysmívá se nebo jí zastrašuje.
- Krádeže, ničení a manipulace s věcmi – agresor oběti ničí a odcizuje věci nebo si věci půjčuje a vrací je znehodnocené (zejména tužky, celý penál a jiné školní pomůcky).
- Násilné a manipulativní příkazy – agresor nutí oběť k různým nepříjemným činnostem a úkolům (např. psát za někoho domácí úkoly, nosit a odevzdávat svačinu či kapesné).³

2.3 Rozdíl mezi tradiční šikanou a kyberšikanou

Kyberšikana se odehrává ve virtuálním světě. Tak, jako se liší virtuální svět od světa reálného, liší se i kyberšikana od klasické šikany.

Zatímco u tradiční šikany lze předpokládat, kdy a kde k útoku dojde (např. ve škole, na hřišti), s kyberšikanou se můžeme setkat kdykoliv a kdekoliv. Obětí útoku se můžeme stát vždy, když budeme připojeni k internetu nebo mobilní síti (GSM). V takovém případě se před kyberútokem nemáme kam schovat. Útočník si nás může najít třeba i o půlnoci v bezpečí domova.⁴

³ Šikana, [online]. Policie ČR, 2020 [cit. 2021-05-01].

Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/preventivni-informace-sikana.aspx>

⁴ KOPECKÝ, K., KREJČÍ, V. Rizika virtuální komunikace, (příručka pro učitele a rodiče), NET UNIVERSITY, 2010, s.4

3 Kyberšikana

Na následujících stránkách si pojem kyberšikana rozebereme poněkud obsírněji, kdy si za pomoci definice osvětlíme pojem kyberšikana, kdy a kde se nejčastěji vyskytuje, přiblížíme si oběti a agresory této problematiky.

Dále se podíváme na trestní zákoník, jak takové jednání kvalifikuje a následně jej postihuje, uvedeme si příklady obětí kyberšikany, s následky pro oběť a agresora. Budou zde uvedeny možné způsoby prevence, jak uvádí a doporučuje třeba Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, Policie ČR nebo několik neziskových organizací, mezi něž patří asi nejvíce provozovatel stránek, která se přímo zabývá problémem kyberšikany a to saferinternet.cz a E-bezpečí.cz, z nichž bude čerpáno i do této práce.

3.1 *Definice Kyberšikany*

Je jednou z forem psychické šikany, je to záměrné násilné chování prostřednictvím moderních komunikačních prostředků, především prostřednictvím internetu a mobilu. Jeden nebo více žáků úmyslně většinou opakovaně psychicky týrá a zraňuje spolužáka či spolužáky a používá k tomu novou informační a komunikační technologii – zejména internet a mobil.⁵

Toto ublížení či poškození může být jak záměrem útočníka, tak důsledkem např. nevhodného vtipu, nedorozumění mezi obětí a útočníkem, nedomyšlením důsledků jednání ze strany útočníka atd. Oběť je poškozována opakovaně, ať už původním útočníkem či osobami, které se do kyberšikany zapojí později. Kyberšikana je druhem psychické šikany.⁶

Kyberšikana je specifický druh šikany, který využívá internet, mobilní telefony a další nástroje moderních komunikačních technologií za účelem ublížení či zesměšnění

⁵ KOLÁŘ, M. Nová cesta k léčbě šikany, Portál, 2011, s.83-84

⁶ KOPECKÝ, K., KREJČÍ, V. Rizika virtuální komunikace, (příručka pro učitele a rodiče), NET UNIVERSITY, 2010, s. 5

jiné osoby. Kyberšikana může mít různou podobu. Agresor může oběti zasílat výhružné a kruté e-maily a SMS zprávy, oběť může také obdržet výhružné telefonáty nebo být obtěžována přes chat. Dále ke kyberšikaně patří vytváření webových stránek, které různými způsoby (verbálně, graficky, zvukově apod.) oběť uráží a zesměšňují. Spadá sem také on-line posílání obrázků, fotografií a videonahrávek lidem z okolí oběti, kde je oběť zesměšňována a karikována, nebo také vyvěšení pornografických fotografií s tváří oběti na internetu. Existují případy, kdy agresori např. získají hesla a identifikační údaje oběti apod. jejím jménem zasílají ostatním na internetu vulgární a obtěžující zprávy, fotografie nebo videa.

Ačkoliv je možné, že oběť během kyberšikany obdrží i zprávy se sexuální tematikou nebo s vyhrůžkami, nepovažujeme je v tomto případě za sexuální obtěžování či stalking (pronásledování). StopCyberbullying.org je celosvětová organizace se zaměřením na internetovou bezpečnost, která definuje kyberšikanu jako situaci, kdy dítě nebo dospívající opakovaně trápí, hrozí, pronásleduje, ponižuje, zesměšňuje nebo se jinak zaměřuje na další dítě nebo dospívající pomocí textových zpráv, e-mailů, IM nebo pomocí jakéhokoli jiného typu moderních komunikačních technologií.

Mezi první kauzy kyberšikany, o které se začala zajímat veřejnost, patří i případ patnáctiletého chlapce z Quebecu v Kanadě, nazývaného Star Wars Kid.

Chlapec natočil film, ve kterém se nepříliš úspěšně pokoušel ztvárnit postavu Dartha Maula ze Star Wars. Film byl umístěn na internet chlapcovým spolužákem a během několika hodin zaznamenal stovky zhlédnutí. Film byl dokonce různě upravován a byly k němu přidávány různé zvukové a grafické efekty. Když se chlapec dověděl o své nečekané popularitě, utrpěl těžký psychický otřes a musel se podrobit dlouhodobému léčení. Nahrávka totiž opravdu nebyla zrovna povedená a velmi okatě demonstrovala jeho nadváhu a neohrabanost, což navíc řada diváků z internetového světa neváhala ventilovat na svých stránkách a blozích. Rodina chlapce zažalovala rodiny jeho

spolužáků o vysoký obnos. Nakonec skončil celý případ mimosoudním vyrovnáním. Vše je však dodnes vidět na internetu.⁷

Kyberšikana smazává nepoměr sil mezi agresorem a obětí. Ve virtuálním světě mohou lidé využívat svojí anonymity, komunikovat bez ohledu na své nedostatky (fyzické, psychické) a svoji převahu mohou získávat technickou zdatností. Na rozdíl od klasické šikany je mnohdy její virtuální forma četnější, stupňující se a oběť nemá šanci ji předvídat.⁸

⁷ HULÁNOVÁ, L. Internetová kriminalita páchaná na dětech. Praha : Triton, 2012. s.38

⁸ KOŽÍŠEK, M. PÍSECKÝ, V. Bezpečně na internetu průvodce chováním ve světě online. Grada Publishing, 2016, s.62

4 Vznik a vývoj virtuálního světa – prostoru kyberšikany

Do této chvíle bylo pojednáváno rozdílu mezi klasickou šikanou a kyberšikanou. S klasickou šikanou se můžeme setkat kdekoliv, kdežto s kyberšikanou jen v prostředí virtuálního světa. Něčeho nehmátatelného a zároveň nekonečného. S postupem doby a vývojem informačních technologií, nám tyto technologie přinesly různé možnosti na jedné straně, avšak na druhé straně nám třeba sebrali soukromí, Facebook, Twitter a další sociální sítě. Zde se bavíme o internetu, médiu, nosiči informací, sdělovacím prostředku, něco, co je již zakořeněno v našem podvědomí a myslí takovým způsobem, že se dnes bez něho obejde opravdu jen málokdo. Dnes už snad každý ví, co je Internet. Ale přesto se může najít skupina lidí, kteří nevědí přesně co si pod pojmem Internet mají představit, především z řad starších ročníků, i když i tato skupina lidí díky televizi, rádiu, především reklamám, zprávám proniká postupně na internet a tzv. se v něm zabydluje. V dalších kapitolách si přiblížíme, co je internet, kdo stál za jeho vznikem, co všechno souvisí s internetem a kyberprostorem, který je pevně spjatý s internetem. Jedno bez druhého jsou jen názvy, nic jiného, ale společně je to další svět.

4.1 *Internet*

Ano Internet. Je to vlastně produkt, studené války vedené mezi USA a Sovětským svazem, kdy se USA snažilo překonat Rusko ve všem možném, ve vědě, v cestách do vesmíru nebo spíš hlavně ve zbrojení. Tak spatřil světlo světa program ARPANET. Jednalo se o určité propojení mezi armádou, národní obranou a univerzitními laboratořemi, které se podíleli na vojenském výzkumu. Hlavní důvod byl ten, aby se zajistil rychlý přenos informací mezi danými subjekty a vše mohlo probíhat bez kontroly lidského faktoru. Časem se do projektu zahrnuli různé obchodní společnosti nebo jednotlivci. V té době se program začal nazývat DARPA Internet, později se přejmenoval do dnešní podoby „Internet“.

Slovo internet pochází z mezinárodní (původně latinské) předpony **inter** (česky mezi) a anglického slova **net** (network, síť). Původně tedy šlo o označení jedné ze sítí

připojených k Internetu, následně došlo k zobecnění pojmu, který dnes označuje celosvětovou počítačovou síť.

Z původně malé experimentální počítačové sítě, která spojovala jen asi deset vojenských stanovišť ve Spojených státech, se na počátku devadesátých let stalo globální medium. Rychlost, s jakou se Internet začal šířit do celého světa, byla a stále je obrovská.

Již čtyři roky po jeho otevření široké veřejnosti, získal 50 miliónů uživatelů. Jen pro srovnání, rádio získalo stejný počet uživatelů za 30 let a televize za 13 let. V roce 2005 měl internet 950 miliónu uživatelů a na konci roku 2008 to bylo již 1,58 miliardy uživatelů, což je 23,6 % celkové světové populace. K 31. 3. 2011 užívalo internet 2 095 006 005 lidí, což je 30,2 % celkové lidské populace. Od roku 2000 do roku 2011 tak došlo k celkovému světovému nárůstu uživatelů o neuvěřitelných 480 %.⁹

4.2 *Kyberprostor (Cyberspace)*

Z psychologické perspektivy se stal Internet hlavním prostředkem interpersonální komunikace, tedy prostředkem, který může významně ovlivňovat lidské rozhodování, chování, postoje a emoce. Existence internetu dala také možnost vzniku jakéhosi virtuálního sociálního prostředí, ve kterém se mohou lidé potkávat, debatovat, spolupracovat, jednat vyjednávat a vyměňovat i směňovat informace a zboží.

Pro pokračování je potřeba si definovat pojem Kyberprostor. Termín kyberprostor (často se také uvádí v jeho anglická varianta cyberspace) se používá pro označení virtuálního světa vytvářeného moderními technologiemi (počítači, telekomunikačními sítěmi apod.) paralelně ke světu „reálnému“. Jde spíše o poetické pojmenování, které se vyskytovalo zejména ve sci-fi literatuře. Tento pojem však

⁹ HULÁNOVÁ, L. Internetová kriminalita páchaná na dětech. Praha : Triton, 2012. s.17-18

pronikl i do hovorového slovníku lidí pracujících intenzivně s počítači a internetem a dále se šíří do obecného povědomí.

Kyberprostor je tedy fenomén, díky kterému můžeme „reálný“ svět redukovat např. na globální město, ve kterém neexistují geografické ani kulturní hranice. Kyberprostor je prostor, který se nám otevírá ve chvíli, kdy pomocí internetových sítí vstupujeme do on-line prostředí.¹⁰

Tento virtuální prostor je imaginárním místem, na které se nevztahují omezení fyzického světa. To mimo jiné umožňuje vznik nových identit. Uživatel opouští své „fyzické“ tělo a pobývá v tomto prostředí bez něj. Zahrnuje počítače a databáze propojené komunikačními systémy, jako například celosvětovou síť internet. Kyberprostor využívá nové možnosti komunikace, jako jsou například emaily, webové stránky, počítačové sítě, telefony, faxy a videokonference. Toto prostředí umožňuje vytvářet, uchovávat, využívat a vzájemně si vyměňovat informace.

Asi nejvhodnějším příkladem pro pochopení kyberprostoru je film Matrix, v hlavní roli Neo, Keanu Reeves. Film pojednává o tom, jak je každý z nás připojen k obrovskému softwaru jménem Matrix. Žijeme si každý svůj vlastní život, jako každý jiný, akorát si jej neřídíme sami, ale řídí nás stroje, k jejich vlastnímu užitku.¹¹

¹⁰ HULÁNOVÁ, L. Internetová kriminalita páchaná na dětech. Praha : Triton, 2012. s.27

¹¹ Česko-slovenská filmová databáze, [online]. 2001-2021 [cit. 2021-12-01]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/9499-matrix/>

5 Druhy kyberšikany

V této samostatné kapitole budou přiblíženy nejčastější formy kyberšikany, budou popsány, čím je každá forma odlišná, na co se zaměřuje, kdo je nejčastější obětí. U každé formy pro lepší pochopení bude uveden názorný příklad, který nám pomůže se lépe orientovat v problematice.

5.1 *Kybergrooming*

Termín kybergrooming označuje chování uživatelů internetu (predátorů, kybergroomerů), které má v oběti vyvolat falešnou důvěru a přimět ji k osobní schůzce. Výsledkem této schůzky může být sexuální zneužití oběti, fyzické násilí na oběti, zneužití oběti pro dětskou prostituci, k výrobě dětské pornografie apod. Kybergrooming je druhem psychické manipulace realizované prostřednictvím internetu, mobilních telefonů a dalších souvisejících technologií. Často je vázán na synchronní i asynchronní komunikační platformy, nejčastěji veřejný chat, internetové seznamky, instant messengery a VoIP (např. ICQ, Skype) a v posledních letech také na sociální sítě (Facebook, Twitter, MySpace, Bebo a další). Internetoví predátoři využívají také inzertní portály, na kterých nabízející dětem různé možnosti výdělků či kariéry (např. v oblasti modelingu), často navštěvují portály zaměřené přímo na nezletilé uživatele internetu (dětské portály, portály zaměřené na volnočasové aktivity, herní portály a další internetové stránky).

Obětmi kybergroomingu jsou zpravidla děti nejčastěji ve věku 11–17 let. Častěji se jedná o dívky než o chlapce. Lze předpokládat, že oběti tvoří zejména ti uživatelé internetu, kteří tráví velké množství volného času v online komunikačních prostředích (chat, instant messengery, sociální sítě), kde také navazují virtuální kontakty s ostatními (hledají zde kamarády, přátele, životní partnery). V posledních letech se také objevuje stále více případů kybergroomingu, ke kterým došlo na některé ze sociálních sítí

(Facebook, MySpace, Twitter apod.). Ty díky propracovanému systému virtuálních sociálních vazeb poskytují ideální podmínky pro realizaci kybergroomingu.¹²

Kyberútočníci (predátoři) tvoří heterogenní skupinu, ve které nalezneme uživatele s nízkým i vysokým sociálním statutem (právníci, učitelé, policisté). V řadě případů oběť pachatele zná a je na něm závislá, často bývá útočníkem také známý rodiny oběti. Mezi útočníky dle výzkumů převažují osoby, které dosud nebyly trestány. Kybergroomery se ale někdy stávají i ti, kteří již byli za sexuální útoky proti dětem a mladistvým odsouzeni a došlo u nich k recidivě. U většiny útočníků byl diagnostikován patologický zájem o děti. Chování útočníků – kybergroomerů vysvětluje například model sociálních dovedností, podle něhož útočníci navazují kontakty s dětmi, protože mají strach z navazování vztahů s dospělými. Vztahy s dětmi kybergroomerů vnímají jako méně ohrožující, cítí se bezpečněji než ve vztazích s dospělými.

Kybergroomerů často vytvářejí sítě, ve kterých vzájemně spolupracují. Spolupodílejí se například na únosech dětí – dítě je manipulací donuceno k osobní schůzce, následně uneseno a převezeno na území jiného státu, kde je dále sexuálně zneužíváno, využíváno k výrobě dětské pornografie, fyzicky týráno apod. Síť predátorů často shromažďují osobní profily obětí do databází, které pak využívají ostatní členové sítě.¹³

5.1.1 Tipování oběti

- Útočníci systematicky prohlížejí profily, fotky, inzeráty nebo diskuze
- Před oslovením vytipují objekt, který by mohli oslovit, Může jít o výběr podle věku, zájmů nebo bydliště.

Svoje oběti oslovují většinou pod nějakou záminkou:

„Ty máš rád/a film xy“

„Wow, posloucháš stejnou kapelu jako já“

¹² KOPECKÝ, K., KREJČÍ, V. Rizika virtuální komunikace, (příručka pro učitele a rodiče), Net University, 2010. s.14

¹³ Kopecký, K., Krejčí, V. Rizika virtuální komunikace, (příručka pro učitele a rodiče), Net University, 2010, s.15

„Neznáme se náhodou, mám pocit, že jsem tě viděl ve městě.“

- Oslovení může být i dvojsmyslné:
„Hezký fotky, škoda že na nich nejde vidět víc.“
„Hm, pěkný plavky a ta bobule na nich, dala bych si říct.“
„Škoda, že nehledáš kluka jako já, zaplatil bych ti milion.“
- Mohou cíleně oslovovat přátelé obětí a vytvářet dojem, že jsou z kruhu známých.¹⁴

Falešná Ewa Farna – Dívce Nikol (12 let) z Moravy někdo na Facebooku nabízí „zaručeně pravou“ e-mailovou adresu Ewy Farné. Nikol je samozřejmě potěšena a posléze přesvědčena, že si vyměňuje e-maily se skutečnou zpěvačkou, svým idolem, Ewou Farnou: Frekvence dopisování se zvyšuje a získává osobnější charakter. Nikol přechází na žoviální tón a nadhodí Ewě, zdali by ji nechtěla navštívit. Světe, div se, Ewa souhlasí a slibuje dívce setkání. Nikol informuje své rodiče. Ti ji schůzku zakazují, a dokonce s ní otec v inkriminovaný den zůstává doma.

Nikol dostává SMS zprávu: Ewě se porouchalo auto, bohužel nedorazí, podezření sílí. Nikol s otcem zkouší trik, který viděli v osvětovém filmu Seznam se bezpečně! 2 (seznamsebezpecne.cz/ke stažení). Vyzvali Ewu, aby jim poslala svou fotografii, na níž bude držet papír s Nikolíným jménem a aktuálním datem. Ewa neposlala, Nikol dostala strach a přerušila kontakt. O případu informoval mj. zpravodajský server Novinky.cz¹⁵

5.2 Stalking – Kyberstalking

V překladu lov, pronásledování, označuje opakované, dlouhodobé, systematické a stupňované obtěžování, které může mít řadu různých forem a různou intenzitu. Pronásledovatel svou oběť například dlouhodobě sleduje, bombarduje SMS zprávami,

¹⁴ KOŽÍŠEK M. a PÍSECKÝ V. *Bezpečně na internetu průvodce chováním ve světě online*. Grada Publishing, 2016. s.72-73

¹⁵ ECKERTO VÁ, L. DOČEKAL, D. *Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče*. Brno: Computer Press, 2013. s.41

e-maily, telefonáty či nechtěnými pozornostmi (dárky). Útočník u oběti vyvolává pocit strachu. Ve spojení s využitím ICT u útočníka hovoříme o termínu kyberstalking. V tomto případě jde o zasílání různých zpráv pomocí instant messengerů (ICQ), chatu, prostřednictvím VoIP technologií, sociálních sítí apod. Nejčastějšími oběťmi stalkingu jsou známé osobnosti (zpěváci, herci, politici), ex-partneři apod.

Útočník se pokouší o kontakt s obětí nejčastěji pomocí dopisů, e-mailů, telefonátů, SMS zpráv, zasíláním vzkazů na ICQ, Skype, různé druhy chatu, zasíláním zásilek s dárky apod. Obsah zpráv může být příjemný až veselý, ale též urážející, zstrašující. Výjimkou nejsou zprávy původně příjemné, snažící se získat odpověď či kontakt oběti, které se stávají urážejícími, nevkusnými či zstrašujícími. V rámci snahy kontaktovat oběť je využívána široká paleta citů (vyhrožování, vydírání, vyvolávání pocitu viny apod.).¹⁶

Příběh, který se opravdu stal, každý by čekal, že oběti se stane atraktivní, společensky oblíbená mladá slečna, zhrzeným útočníkem, bude starší neatraktivní muž, kterému nebyla opětována patřičná pozornost, kterou věnoval slečně. Avšak opak je pravdou. V níže uvedeném příběhu se jedná o oběť, kterou představuje muž a útočníkem je žena. Příběh se stal v roce 2011, v Mostě, žena v rámci internetové seznamky, se seznámila s mladším mužem. Pod smyšlenou identitou, falešnou fotkou, změněným věkem, aby se zatraktivnila před osloveným mužem, pod legendou, že má v zahraničí lukrativní zaměstnání, odkud mu zrovna volala, chtěla po muži částku 25000.-Kč na úhradu hovorů. Muž jí požadovanou částku zaslal. Když žádala další částky, pojal podezření a peníze již neposlal. Podvodnice se pak vydávala za různé osoby, ozývala se mu z jiných telefonních čísel, prostřednictvím e-mailové pošty, začala mu zasílat hanlivé a vulgární zprávy, zesměšňovala jej, prozváněla ho, psala SMS zprávy v nočních hodinách, rušila mu spánek, vyrušovala ho v pracovní době a obtěžovala jej v obvyklém

¹⁶ KOPECKÝ, K., KREJČÍ, V. *Rizika virtuální komunikace, (příručka pro učitele a rodiče)*, Net University, 2010 s.14, s.24

životě. Muž vše oznámil policii, ta ženu vypátrala a obvinila z nebezpečného vyhrožování¹⁷

5.3 Sexting

Sexting, psaní zpráv se sexuálním obsahem milovanému protějšku, zaslání odvážné fotky sebe sama příteli, přítelkyni, kterého/kterou milujete. To je součástí této doby a nikdo se nad tím již moc nepozastavuje, pokud ty zprávy a fotky jsou odeslány dobrovolně a s nezištným úmyslem a osobami, které jsou již duševně částečně vyspělé.

Sexting je spojen s využíváním informačních a komunikačních technologií mladistvými a dětmi, také dospělými, již pevně zakořeněný ve společnosti. Sexting provozují lidé různých věkových skupin, vzdělání, víry. Vždyť různé partnerské, manželské poradny přímo navádějí, ať partneri zkusí kouzlo sextingu, odeslání fotky s choulostivým obsahem, aby rozfoukali již uhasínající oheň vášně ve vztahu, je to něco jiného, vzrušujícího, kdo nato kdy nepomyslel. A je jedno jestli vám je 20, 30 nebo 50 let, pokud máte dost odvahy a důvěry v toho druhého, tak to není nic špatného. Ale je potřeby si uvědomit, že jednou odeslaná fotka přes chytrý telefon, počítač nejde vrátit, nemůžete ji chytit a stáhnout si ji zpátky, spousta lidí na to již doplatilo, ať neznámé osoby z našeho okolí, tak i společensky exponované osoby, zpěvačky, herci, herečky, sportovci. V začátku vztahu je mezi dvěma osobami láska a zamilovanost, je to jev, který dokáže pobláznit rozum, takovým způsobem, že člověk dělá věci, které by za normálního stavu nedělal, s tím souvisí i samostatný Sexting. Ale co potom, když se s vámi partner rozejde nebo vy s ním? Jste připraveni na odhalení své intimnosti širokému okolí, narušení soukromí, odvrácení přátel, nevhodných komentářů, oplzlých zpráv a i fotek. To vše sebou nese sexting, není to jen chvilkové prožití něčeho velmi vzrušujícího a příjemného.

¹⁷ iDNES.cz/zpravodajství, Nikdy ji neviděl, žena z inzerátu ho i tak zavalila sprostými esemeskami, [online], 2014, [cit. 2021-01-02], Dostupné z WWW: https://www.idnes.cz/usti/zpravy/kyberstalking-na-mostecku-zena-ze-seznamky-vydirala-muze.A140225_105031_usti-zpravy_alh

Slovo sexting je složeninou vzniklou ze slov sex a textování, a znamená elektronické rozesílání textových zpráv, fotografií či videa se sexuálním obsahem. Tyto záznamy (fotografie, video) jsou pak často zveřejněny na internetu – zejména dojde-li k ukončení vztahu mezi mladistvými či dospělými osobami. První případy sextingu byly zdokumentovány v roce 2005. V České republice již byla zaznamenána řada případů sextingu, řadu z nich lze posuzovat právě jako šíření dětské pornografie. V českých podmínkách se každý případ sextingu řeší individuálně, některé případy jsou vyhodnoceny jako přestupek, jiné jako trestný čin (záleží na druhu fotografií a způsobu jejich pořízení), u mladistvých osob může být sexting považován za trestný čin ohrožování mravní výchovy mládeže.¹⁸

Některé případy sextingu lze také řešit občansko-právní cestou. Sexting se často stává prostředkem pro vydírání dětí v rámci tzv. kybergroomingu. Sexting představuje velmi rizikové chování, a to hned z několika důvodů:

- Potenciálním útočníkům dáváme k dispozici citlivý materiál, který mohou zneužít proti nám.
- Tento materiál může na internetu kolovat několik let nebo může být použit za několik let od svého vzniku.
- Oběť sextingu může být vystavena tzv. harašení či sexuálních útoků.
- Šířitelé sextingu se mohou stát pachateli přestupku či trestného činu (šíření dětské pornografie, ohrožování výchovy dítěte apod.)

Případy sextingu se v ČR řeší individuálně, některé jsou vyhodnoceny jako přestupek, jiné jako trestný čin (záleží na druhu intimních materiálů šířených internetem a na způsobu jejich pořízení). Některé případy lze také řešit občanskoprávní cestou.

¹⁸ Centrum prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Riziko zvané Sexting, [online], 2010-2020, [cit. 2021-01-02]. Dostupné z WWW: <http://sexting.cz>

Osoby starší 15 let mohou mít sex (nedopouští se trestného činu). Nesmí se při tom však fotografovat, natáčet nebo dokonce vést deník (do 18 let). Pak by se mohlo jednat o výrobu a držení dětské pornografie,

Právní restrikce neberou ohled na skutečnou vůli osob, které mají chránit. Nepřiznávají osobám mladším 18 let právo rozhodovat o tom, zda chtějí být pornograficky zobrazeny, dokonce ani právo, aby se samy zobrazily způsobem, který lze označit jako pornografický. Materiály pořízené v rámci sextingu se často řadí do tzv. dětské pornografie. Ta se definuje jako pornografie, v níž jsou zobrazeny děti jako sexuální aktéři nebo objekty (soulož, masturbace, nahota atd.). Je důležité upozornit, že dítě je podle zákona osoba mladší 18 let (nikoli 15!).¹⁹

Patnáctiletá žačka z Velkého Meziříčí poslala svému nezletilému spolužákovi intimní fotografii, aby u něj vzbudila zájem. Chlapec ji však přeposlal dalším známým a případ skončil tím, že se snímek dostal až k učitelům, kteří dívku identifikovali podle řetízku na krku. Událost byla řešena policií s podezřením na šíření dětské pornografie a vyústila pro aktéry společensky prospěšnými pracemi.²⁰

¹⁹ Bezpečná síť, Sexting, obecné informace, [online].2014 [cit. 2021-01-02]. Dostupné z: <http://bezpecnasit.webnode.cz/news/sexting-obecne-informace/>

²⁰ Nebud' obět! Sexting, [online]. 2010-2021, [cit. 2021-12-01], dostupné z WWW: <http://nebudobet.cz/?cat=sexting>

6 Způsoby šikany prostřednictvím komunikačních technologií

Ke kyberšikaně může být užito různých druhů komunikačních technologií, přece jen určitá forma se objevuje na určitých místech častěji než jinde. Např. on-line obtěžování (on-line harassment) se většinou vyskytuje v prostředí osobní komunikace (osobní e-mail apod). Proto je důležité zmínit základní formy on-line komunikace a jejího možného využívání ke kyberšikaně.

- **Webové stránky**
- **Sociální sítě na internetu**
- **Instant messaging (IM)**
- **E-mail**
- **Chat**
- **Blog**
- **MMS – multimediální zprávy**
- **SMS**

6.1 *Webové stránky*

Webové stránky nám nabízejí mnoho možností k využití. Můžeme číst zprávy z celého světa, hrát hry a mnoho dalšího. Některé webové stránky jsou fascinující, některé méně a některé jsou přímo ilegální – stránky s dětskou pornografií, rasismem násilné weby. Některé weby mohou být vytvořeny přímo za účelem kyberšikany. Jako příklad je možné uvést, kdy jsou fotografie nebo videa oběti karikovány (zesměšňovány) nebo měněny v provokativním sexuálním stylu a umístovány na web. Na takovéto stránce může agresor uvést osobní kontaktní údaje oběti, jakožto třeba i adresu, telefon, která se tak stane terčem útoků, ať už např. prostřednictvím e-mailů nebo přímého kontaktu od naprosto neznámých osob.

6.2 *Sociální sítě na internetu*

Pomocí sociálních sítí se prostřednictvím internetu sdružují lidé, kteří by se nemohli jinak fyzicky setkat, ale také ti, kteří se běžně scházejí i mimo on-line

prostředí. Patří mezi ně Facebook, Twitter, Instagram a mnoho dalších. Sociální sítě umožňují uživatelům vytvořit si svůj profil, který často obsahuje osobní informace, fotografie, videa, zájmy a aktuální stav uživatele. Prostřednictvím sítě mohou uživatelé zanechávat vzkazy, posílat zprávy či chatovat se svými přáteli.

Definice sociální sítě: *Propojená skupina lidí, kteří se navzájem ovlivňují. Tvoří se na základě zájmů, rodinných vazeb nebo z jiných důvodů. Tento pojem se dnes také často používá ve spojení s internetem a nástupem webů, které se na vytváření sociálních sítí přímo zaměřují (Facebook, Lidé.cz apod.), sociální sítě se mohou vytvářet také v zájmových komunitách kolem určitých webů, například na jejich fórech.*²¹

6.3 Instant messaging (IM)

IM je v dnešní době velmi využívanou internetovou službou, umožňující svým uživatelům sledovat, kdo z jejich přátel je právě připojen, a podle potřeby jim posílat zprávy, chatovat, přeposílat soubory a i jinak komunikovat. Hlavní výhodou oproti používání např. e-mailu je princip odesílání a přijímání zpráv v reálném čase. Jinými slovy zpráva je doručena ve velmi krátké době od odeslání (v rámci stovek milisekund). Mezi nejpoužívanější patří WhatsApp nebo Viber.

Kyberšikana prostřednictvím IM má různou formu. Agresor může oběti zasílat agresivní zastrašující zprávy, dále může pod jménem oběti ty samé zprávy zasílat jiným účastníkům. Prostřednictvím IM je možné zasílat také kompromitující videa a fotografie.

6.4 E-mail

K dalšímu nejběžnějšímu způsobu komunikace po internetu patří používání e-mailů (elektronické pošty). E-mail je rychlý, levný a snadno se používá. E-mail umožňuje zůstat v kontaktu s kýmkoli a kdekoli, umožňuje posílání souborů a může sloužit i jako doklad proběhlé komunikace.

²¹ JIRÁSEK, P., NOVÁK, L., POŽÁR, J. *Výkladový slovník kybernetické bezpečnosti: Cyber security glossary*. Třetí aktualizované vydání. Praha: Policejní akademie ČR v Praze, 2015. s.107

Užíváním e-mailu však může vést i k tomu, že se komunikace pro člověka stane méně osobní záležitostí, a může dokonce odrazovat od osobního kontaktu tváří v tvář.

E-mail je vynikajícím prostředkem pro kyberšikanu, a to hlavně z důvodu, že v malé chvíli je možné zaslat zprávu stovkám lidí. Pomluvy či kompromitující fotografie se v jedné sekundě mohou rozlétnout po celém světě. Agresor může také uvést e-mail oběti na různých serverech a e-mailovou schránku poté zaplaví s nechutným či nevyžádaným obsahem.

6.5 Chat

Mezi další hojně používané prostředky internetové komunikace patří tzv. chat. Slovo chat se v angličtině běžně používá pro klábosení, pokec, přátelský rozhovor. Chat je komunikace nebo rozhovor dvou či více lidí prostřednictvím komunikační sítě.

Uskutečňuje se vždy v reálném čase. Komunikuje se výhradně formou psaného textu. Existuje mnoho různých chatových programů, které svým návštěvníkům umožňují probírat různá témata. Je také možné založit si svou vlastní místnost, diskusní fórum a bavit se o tom, co člověka napadne.

Chatování v chatovacích místnostech patří k nejnebezpečnějšímu chování na internetu. Patří k oblíbenému trávení volného času nejen dětí, ale i dospělých, kteří se chatování oddávají i během pracovní doby. Je to velmi jednoduché, vstoupíte do virtuální místnosti a můžete chatovat, psát. Při chatování, pokud druhého osobně neznáme, si nemůžeme být jistí, kdo je na druhé straně. Patří k běžné praxi, že mnoho účastníků si mění svou identitu. Uvádějí lživé údaje o svém pohlaví, věku, zájmech apod. Zde je více než na místě se vyvarovat sdělování svých osobních údajů.

6.6 Blog

Slovo „blog“ vzniklo stažením a zkrácením anglického slova web log (možno přeložit jako webový zápisník). Blogy jsou na internetu velice populární, uvádí se, že každou sekundu je vytvořen nový blog. Blog je webová aplikace obsahující příspěvky jednoho autora. Cílem je poskytnout čtenáři informace a vlastní názory a komentáře o různých tématech, kterými se editor blogu zabývá. Přestože blogy mají v mnoha

směrech pozitivní funkce, mohou i ony být prostředkem kyberšikany. Často tato situace nastává v případě rozchodů, kdy nespokojený ex-partner umístí na internet nelichotivé, intimní či jiné nevhodné informace o svém bývalém protějšku.

Buďte blogger, který chrání své bezpečí! Nikdy neuvádějte:

- Své celé jméno
- Svou adresu
- Své telefonní číslo
- Svůj věk
- Nic, o čem nechcete, aby to věděla vaše matka!
- Nic, o čem nechcete, aby to viděl váš budoucí zaměstnavatel
- Nic, co by mohlo ohrozit vaše přijetí na vysokou školu²²

6.7 SMS

SMS (zkratka z anglického Short message service) – textování – elektronické zasílání textových zpráv. SMS zprávy patří stále k významnému komunikačnímu prostředku a stejně jako předchozí formy komunikace mohou být i ony prostředkem kyberšikany.

Existuje mnoho příběhů, kdy člověk dostal na svůj mobil stovky nechutných či výhružných SMS. K mobilním telefonům patří samozřejmě i neslušné, vyhrožující nebo „mlčící“ volání, které může být stejně nebo možná více obtěžující.

V současné době masivního využívání internetu v mobilních zařízeních je psaní klasických SMS zpráv, již na ústupu, více se vyžívá instant messaging.

6.8 MMS

MMS – multimediální zprávy (zkratka z anglického slova Multimedia Messaging Service). Stejně jako může ublížit a být nebezpečný text, je nebezpečný i obraz a zvuk, který umožňují přenášet MMS zprávy. Nahé či částečně obnažené

²² MCCARTHY, L., WELDON-SIVIY, D. *Buď pánem svého prostoru: jak chránit sebe a své věci, když jste online*. Praha: CZ.NIC, 2013. s. 195

fotografie poslané láskám, platonickým láskám či dobrým kamarádům můžou dětem a mladý lidem způsobit nemalé potíže. Toto nebezpečí si uvědomují lidé v mnohých zemích, např. australská policie se o něm snaží informovat klipem. Hlavní postavou je mladá dívka, která na školních toaletách odešle svému spolužákovi intimní snímek. Spolužák je snímkem potěšen a rozešle ho po celé třídě, dokonce i panu učiteli. Dívka je z toho zdrcena. Klip ukazuje, co se může stát, kvůli chvilce neuváženého jednání.²³

I takové zasílání multimedialních zpráv je však na ústupu, opět se do popředí dostává instant messaging, pomocí komunikačních aplikací, které využívají internetu k přenosu dat, kde uživatel platí za přenesená data, která se pohybují v řádech 100 MB, kdežto samotná fotografie zabere zanedbatelné množství a uživatel za fotografii neplatí, jako když posílá klasickou MMS zprávu, která je placená každá samostatně nebo se odečítá v rámci předplaceného balíčku služeb.

²³ HULÁNOVÁ, L. Internetová kriminalita páchaná na dětech. Praha : Triton, 2012. s. 40-47

7 Typologie agresorů a obětí z řad mládeže

(dělení podle psychologa – etopeda PaedDr. Z. Martínka)

Často si klademe otázku, proč se dítě stane agresorem, co ho vede k tomu, že záměrně a často velmi brutálně někomu ubližuje. Myslím si, že základní příčina je vždy v rodině. Za své praxe jsem se neseťkal s případem, kdy by v rodinné atmosféře u agresora bylo naprosto vše v pořádku. Dále je nutné uvést, že každý z nás se může stát agresorem či obětí, přesto jsou typy jedinců, kteří více inklinují k agresi a typy, které se častěji stávají obětmi. V podstatě můžeme mluvit o několika typech agresorů:

7.1 Agresor hrubý, fyzický

Jedná se o jedince, který k týrání své oběti používá fyzické převahy a síly. Oběti jsou často mláceny, páleny, škrceny. Agresor se „pase“ na fyzickém utrpení oběti. Ve většině případů se jedná o člověka, který i v rodině od svých rodičů zažívá podobné chování. Za prohřešky bývá velice necitelně a tvrdě trestán – většinou bitím nebo těžkými zákazy.

V jeho výchově se však objevuje ještě jeden faktor – necitelnost rodiče, vychovatele. Co znamená čitelnost a necitelnost ve výchově? Každé dítě by mělo mít pevně od rodiče stanovená pravidla, co musí dodržovat, co se smí a co ne. Čitelný rodič či vychovatel trvá na dodržování jasně dohodnutých pravidel a snaží se vždy jasně a zřetelně reagovat na prohřešek jedince. Jedině tak může nastavit pravidla v chování. Necitelný rodič či vychovatel trestá či chválí podle nálady. Pokud má dobrou náladu, i seborší prohřešek projde dítěti poměrně hladce a bez výraznějšího potrestání. Při špatné náladě je tvrdě potrestáno i za sebemenší provinění.

Nečitelnost vyvolává u jedinců nejistotu a nejistota dále vyvolá napětí. Jestliže je některé dítě ve stavu neustálého napětí, snaží se toto napětí nějakým způsobem vykompenzovat – například tím, že se vybíjí na slabším spolužákovi.

7.2 *Agresor jemný, kultivovaný*

Jedná se o jedince, který se k dospělým lidem chová velice slušně, je vždy ochoten pomoci. Většinou stojí v pozadí jako „šedá eminence,“ má své pomahače, kteří plní jeho příkazy. Pokud dojde na vyšetřování šikany, staví se do pozice: „Já nic, to všechno oni.“ V některých případech je dokonce vybrán za pomocníka při vyšetřování, aniž by vyšetřující tušil, že si vybral pravého agresora. Tím se celé vyšetřování zcela znehodnotí a nikdy se nedojde k adekvátnímu závěru.

Co se týče rodin těchto dětí, panuje v nich většinou velice tvrdá výchova, která často hraničí s vojenským drilem. Dítě je doma pod neustálým dohledem a „komandem,“ musí plnit všechny příkazy rodičů, jeho svobodná vůle je do jisté míry pošlapána. Opět dítě prožívá stav zvýšeného napětí, které musí někde kompenzovat.

7.3 *Agresor srandista*

Rovněž osoba, která je k vyučujícím poměrně příjemná. Tento jedinec si nepřipouští žádnou zodpovědnost a žádné starosti. Snaží se životem proplouvat bez výraznějších překážek a pokud se překážka objeví, obchází jí, málokdy jí chce překonat. Dokáže do mnohdy nudných hodin v pravém okamžiku pronést vtíp, který všechny pobaví, všichni se zasmějí. Pro srandistu je všechno jenom legrace. Rodina, z které tento jedinec pochází, je většinou rovněž volnomyšlenkářská. I rodiče vedou takové dítě stylem: „Hlavně si z ničeho nedělej hlavu,“ například učitel je pro tyto rodiče naprosto nutné zlo, které dělá pouze problémy. Hranice ve výchově takového dítěte jsou naprosto bezbřehé a nejasné.

7.4 *Agresor spouštějící ekonomickou šikanu*

Jde o děti, jejichž rodina ve výchově preferuje nadbytek materiálních věcí. Rodiče většinou svého potomka maximálně podporují, chtějí, aby byl co nejlepší za každou

cenu, každou novinku musí ihned mít, aby ve společnosti nezaostával. Je pravdou, že tyto děti mají skutečně nadbytek všeho, co si mohou přát. Od rodičů jim však chybí cit a opravdové rodičovské souznění. Těmto dětem není umožněno zažít stav, kdy musí po něčem delší dobu toužit. Touha je pro dítě nezbytnou. Jestliže nemusím toužit a všechno mám, nedokážu si rovněž ničeho vážit. Pokud se dítě nenaučí vážit materiálních věcí, velice těžko se naučí vážit mezilidských vztahů – navíc se zde objevuje i podpora rodiče: „S tím se nebav, je to sociál,“ – v dnešní době u mládeže velice časté slovo.

Majetek agresorů potom slouží k rozvrstvení třídy, kdy v třídní hierarchii nezastávají vedoucí místo děti, které něco umí a jsou prospěchově dobré, ale děti, které vlastní nejmodernější mobil, značkové oblečení apod. Problémem je, že děti spouštějící ekonomickou šikanu se dostávají do výběrových tříd – zejména na přání rodičů, to, jestli budou náročnější výuku v této třídě zvládat, je jiná věc, důležitá především pro rodiče je prestiž.

Prozatím jsme hovořili pouze o agresorech. Větší újmu si však z šikanujícího chování odnáší oběť, a to nejen na těle, ale i na duši. Je tomu tak i proto, že agresoři, pokud se na ně přijde, se stávají klienty pedagogicko – psychologických poraden, středisek výchovné péče, psychologů apod., o oběti se většinou již nikdo nestará, rodiče oběti jsou rádi, že se případ nějak vyřešil a nechtějí se k němu dále vracet. Nepřemýšlejí však o tom, proč se právě jejich dítě stalo obětí šikany. Potenciální oběti se rovněž dají zařadit do určitých typů.

7.5 Oběť na první pohled

Jedná se o děti, které samy o sobě vysílají do okolí signál slabosti. Už jejich fyziognomie je někdy nápadná – jsou slabé, vytáhlé, mívají zvláštní barvu vlasů, na svém obličejí zrcadlí slabost, bojácnost. Neumí se ve třídě prosadit, často sedí zamlklé, osamocené, pokud se stanou terčem počátečních legráček, neumí se bráni – utečou, popř. se rozpláče, někdy pouze zuří a vztekají se, což ještě více třídu k legráčkám povzbudí. I rodina těchto obětí je trochu výjimečná.

Často jsou tyto děti nadměrně od raného věku ochraňovány, matky o ně mají přehnaný strach, dávají jim najevo, jak je okolní svět nebezpečný. Naprosto záměrně je u nich odmala ubývá vlastní aktivita. Slýchávají od rodičů slova: „To nedělej, nechod', mlč, neběhej apod.“ Tlumením přirozené aktivity se z těchto dětí stávají pasivní pozorovatelé, kteří nic nesmí, a nakonec se ani samy o nic nestačí. Jsou do určité míry světem vláčeny bez vlastní vůle.

7.6 *Oběti setrvávající dlouhou dobu pod ochrannými křídly matek nebo babiček*

Jde o děti, jejichž rodiče (především matky a babičky) si nedokáží připustit, že jejich ratolest dozrává do určité fáze svého vývoje a stávají se samostatnými. Tyto vychovatelky však v dětech vidí především malé nesamostatné dítě, za které musím všechno vyřizovat, všude je musím hlídat, musím mít nad ním dohled.

Praktickým příkladem jsou matky, které ještě po pololetí první třídy doprovázejí své dítě až do lavice před začátkem vyučování, pomohou mu připravit na lavici, dávají najevo, jak těžké je se svým dítětem na celé dopoledne rozloučit. Chování těchto protektivních matek je pro ostatní spolužáky silně provokující – oni jsou naopak utvrzováni doma v tom, že už budou velcí, budou ve třídě s paní učitelkou samy, což v nich vyvolá určitý pocit důležitosti a zodpovědnosti. Tato protektivní matka jim dává najevo, že to vůbec tak není a oni jsou malí.

Uvedl jsem příklad z první třídy základní školy, ale setkal jsem se s podobnými scénáři i na středních školách a středních odborných učilištích. V těchto případech může pomoci pouze učitel, a to tím, že rodiče upozorní na nevhodnost jeho chování, na možné reakce ostatních dětí ve třídě a jasně stanoví prostor, kam matka či babička může, a kde je už prostor vyučujícího, kam má rodič přístup pouze ve vážných případech, nebo při rodičovském sdružení.²⁴

²⁴ MARTÍNEK, Z. Agresivita a kriminalita školní mládeže. Grada Publishing, 2009. s.136-140

7.7 *Handicapované děti*

Velice snadné oběti. Současné školství hodně volá po integraci postižených dětí do základních škol. Proti tomuto trendu nelze nic namítat, zdravá společnost si musí uvědomit, že mezi námi žijí jedinci, kteří neměli to štěstí, aby jejich zdraví bylo zachováno, popř. již na svět přišli s postižením, naopak i postižený jedinec, pokud se má dobře zařadit do života, musí se naučit žít do jisté míry samostatně mezi zdravou populací. Pokud má být integrace postiženého jedince dobře ošetřena, musí učitel vědět, jaké základní potřeby dané postižení obnáší. Živelná a nepřipravená integrace je spíše pro postižené dítě ohrožující. Setkávám se s případy, kdy učitel má dojem, že si děti s postižením krásně hrají (např. tím, že si chlapce na vozíku posílají ve velké rychlosti z jedné strany chodby na druhou) a nepřemýšlí o tom, že chlapec nekřičí radostí, ale hrůzou, že spadne.

7.8 *Učitelské děti*

Jedny z nejčastějších obětí především v případě, že rodič učitel učí na stejné škole, kam chodí jeho dítě, v horším případě své dítě sám učí. Pozice učitelského dítěte v této škole je nevýhodná z několika úhlů pohledu. To, co projde ostatním dětem, učitelskému dítěti nikdy neprojde – otec či matka učitelé jsou přímo u zdroje informací a jejich kolegové někdy s radostí informují, jak se jejich syn či dcera v jeho hodině chovaly. Při domácím kárání námitka, že ostatní to dělali také, naprosto neobstojí, většinou dítě slyší odpověď: „To mě nezajímá, já tam učím a ty mi nebudeš dělat ostudu.“ Dalším faktem je i to, že ostatní děti nikdy učitelskému dítěti neuvěří, že jim matka či otec neřeknou, kdy budou zkoušeni, co bude v písemné práci. Toto dítě má

vždy výhodu. Rodič učitel většinou „sklouzne“ k tomu, že je na své dítě přísnější, neuvědomuje si však, že tím může způsobit závažné trhliny ve vztahu dítě – rodič.

V neposlední řadě může nastat situace, kdy kolega rodiče učitele hodnotí dva žáky se stejným prospěchem. Dítě kolegy je snaživější než jeho spolužák – neučitelské dítě. Kolegovo dítě dostane lepší známku. Pro ostatní děti to však není spravedlivé, neřeší snahu učitelského dítěte, jeho aktivitu, reálné známky jsou pro ostatní děti jediným podkladem pro celkovou klasifikaci.

Z těchto důvodů (a našly by se ještě další) lze jenom doporučit, aby rodič učitel neměl své dítě na škole, kde učí a pokud není jiná možnost, aby své dítě sám neučil.²⁵

²⁵ MARTÍNEK, Z. Agresivita a kriminalita školní mládeže. Grada Publishing, 2009. s.140-141

8 Prevence kyberšikany

Prevence slouží k tomu, aby se předcházelo nebezpečným jevům. Proto je potřeba, aby se prováděla v co největší míře a nejlepší je začít doma, ale také ve škole. Níže si uvedeme možnosti, jaké má škola v oblasti prevence, policie v oblasti prevence.

Prevence kyberšikany je pro řadu škol velmi ožehavé téma, které je nutné řešit včas. Právě prevence totiž přímo ovlivňuje výskyt sociálně-patologických fenoménů spojených s ICT ve školním prostředí. Řada škol bohužel prevenci řeší v situaci, kdy ve škole již reálná kyberšikana (či jiné fenomény spojené s ICT) probíhá a je obtížné ji zastavit. Dále se stručně zamyslíme nad tím, jak by prevence mohla probíhat a jakých chyb se při prevenci kyberšikany vyvarovat.

Na úvod je třeba akceptovat základní premisu – kyberšikana se ve školním prostředí (stejně jako šikana tradiční – psychická či fyzická) vyskytuje. Lze odhadnout, že téměř na každé škole nalezneme nějaký z případů kyberšikany či souvisejících fenoménů – již proto, že data z českých výzkumů monitorujících šikanu a kyberšikanu (Minimalizace šikany, E-Bezpečí atd.) prokazují, že prevalence dosahuje od 10 % do cca 56 %. Co to tedy znamená? Že realizovat preventivní programy zaměřené na kyberšikanu ve školním prostředí je nezbytné.

8.1 *Blokace závadného obsahu kyberšikanu neřeší*

Samotná blokace závadného obsahu mezi postupy prevence nepatří, přesto je nutné ji zmínit na prvním místě. Informace o možnosti zastavení šíření diskriminujících materiálů by totiž měla být obsahovou náplní preventivních programů všech forem a úrovní, protože rychlá a účinná blokace často rozhoduje o tom, zda se podaří zastavit kyberšikanu – respektive materiálů využívaných pro kyberšikanu – hned na počátku.

Řada škol však předpokládá, že kyberšikanu blokace či odstranění závadného obsahu z internetových prostředí (např. Facebooku, YouTube či jiných serverů zaměřených na sdílení obsahu) zastaví. To je však omyl. Blokace dokáže zastavit obsah, který je ke kyberšikaně využit, v řadě případů však kyberšikana pokračuje dále – a to na jiných

internetových portálech, s použitím jiných forem psychického násilí. Blokace je důležitá k tomu, aby bylo možné zastavit šíření závadného materiálu (např. ponižujícího videa) na začátku celého procesu šikanování. Pokud je však kyberšikana v pokročilém stádiu a materiály se nekontrolovaně šíří, blokace je tak trochu bojem s větrnými mlýny – ačkoli obsah blokujete, šíří se dále, protože si jej uživatelé vzájemně šíří, mění jeho identifikaci apod. Tak to probíhalo např. v kauze Ghislaina Razy a dalších. V českých podmínkách naštěstí převažuje množství případů, kdy blokace odradila útočníky k dalšímu šíření závadného videa.

Protože je v celé řadě případů kyberšikana propojena s tradičními formami šikany (psychickou, fyzickou), je nutné řešit ji především na úrovni školy.

8.2 *Strašení není řešením*

Prevence spojená s fenomény psychického násilí na internetu velice často užívá metodu „strašení“, které je někdy dohnáno až do extrému. Strašení je však poměrně málo účinné, jak dokazuje např. prevence „strašením“ spojená s drogami (viz např. Vácha aj.). V prevenci spojené s internetovými technologiemi je třeba upozornit na to, že internet sám o sobě není nic špatného. Internet má celou řadu pozitiv, bez internetu si život ve společnosti 21. století již nedovedeme představit. Internet a jeho služby jsou pouhými nástroji, skutečný problém představují teprve obyvatelé internetu. Princip je stejný jako např. u nože – nůž je nástroj, kterým si můžeme nakrájet a namazat chléb, stejně jako jej někomu vrazit do břicha. Nůž sám o sobě není ani dobrý ani špatný, je to jen nástroj.

Od strašení nebezpečími internetu je třeba oddělit metodu prezentace případů, spojených s rizikovým chováním na internetu. Ty totiž zastupují zcela jinou formu prevence – prevenci prožitkovou, ve které účastník edukace/intervence prožívá příběh, který jej učí, jak se zachovat, na co si dát pozor, co nikdy nedělat, na koho se obrátit. Tato forma prevence učí dítě pochopit, že pokud udělá v kyberprostoru toto (například zveřejní svou fotografii), může se mu stát toto (fotografie může být zneužita pro vydírání). Tedy učí ho nést zodpovědnost za důsledky svého chování. Tato forma prevence je velmi účinná – prožitek by měl být jeden za základních nástrojů, které lze pro prevenci v této oblasti využít.

8.3 Hledání alternativ

Pro primární prevenci realizovanou formou edukace ve školním prostředí (ať již realizovanou pracovníky školy či externími subjekty) existuje celá řada zajímavých alternativ. Významnou alternativu představují mediální kampaně pravidelně vysílané v celoplošných komerčních a nekomerčních médiích, které jsou stejně tak realizovány v prostředí internetu. U mediálních kampaní však narážíme na celou řadu problémů:

- a) vysoká cena spojená s výrobou nového šotu,
- b) vysoká cena spojená s pronájmem vysílacího času,
- c) nejistý výsledek prevence = dopad.

Příkladem dobrých kampaní zaměřených na prevenci (v oblasti dopravy a mediální výchovy) představují např. kampaně *Nemyslíš, zaplatíš*, případně kampaň *Vaše dítě, vaše televize, vaše zodpovědnost*. U první z výše uvedených kampaní došlo jednoznačně k pozitivním výsledkům, které svědčí ve prospěch efektivity využívání mediálních spotů.

Další zajímavou alternativou jsou různé formy soutěží, které upozorňují na jednotlivé fenomény a do kterých se dobrovolně zapojují jednotlivé cílové skupiny – zejména žáci ZŠ. Tyto soutěže podněcují aktivitu dětí, podporují jejich kreativitu a zároveň je učí, jak se bránit a jak postupovat v krizových situacích.

Molekuly a atomy

Bez omezení věku, mody využití: rozehřátí, spontánní navázání kontaktu, sblížení, diagnostika vztahů. Možné vysvětlení na začátku: „Jste volné atomy – ty se shlukují do určitých molekul podle určitých zákonitostí – jiný počet atomů, jiná molekula – já (vedoucí) řeknu číslo a vy vytvoříte molekulu o tomto počtu atomů – například 3. Zkuste si to.“ (Žáci se ve trojicích cvičně semknou a uchopí rukama kolem těla atd.) po instrukci se všichni pohybují volně v prostoru Vedoucí vyvolává čísla – atom 2 nebo atom 11. Hráči se pak spojí do molekul o 2 nebo 11 atomech. Kdo zbude,

vypadne. Hraje se tak dlouho, až zbudou jen dva hráči. V další hře dostane skupina za úkol tyto dva hráče co nejdřív vyloučit.²⁶

8.4 Prevence realizovaná předkládáním pozitivních vzorů

Aby bylo možné děti pozitivně ovlivnit, je třeba je silně pozitivně motivovat. A kromě motivace samotné je nutné předkládat jim pozitivní vzory a vzorce chování. Vzory chování dětem předkládají nejintenzivněji média – propagují mládí, energii, vitalitu, krásu těla, úspěch v podnikání, materiální zajištění. Etické hodnoty jsou upozaděné, nejsou obchodním artiklem a média je tudíž aktivně nevyužívají.²⁷

8.5 Příklady internetových stránek poskytujících pomoc šikanovaným:

Na internetu je možno se obrátit anonymně tak s uveřejněním jména na stránky, kde pomůžou nebo navrhnou pomoc kam se obrátit.

- *Pomoc ONLINE (Internet Helpline) - <http://www.internethelpline.cz/>*
- *E-bezpečí - <http://www.e-bezpeci.cz/>*
- *Národní centrum bezpečnějšího internetu (Safer Internet) - <http://www.saferinternet.cz/>*
- *Poradenská linka pro pedagogy - <http://www.msmt.cz/ministerstvo/poradenska-linka-pro-pedagogy>*
- *Úřad na ochranu osobních údajů - <https://www.uoou.cz/>*
- *Policie ČR - <http://www.policie.cz/>*

²⁶ KOLÁŘ, M. Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál, 2011. s.313

²⁷ Projekt E-bezpečí, *Jak na prevenci kyberšikany*, [online]. Internetový portál E-Bezpečí. Centrum PRVoK PdF UP: Olomouc, 2011, [cit. 2021-08-02] Dostupné z WWW: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/rodice-ucitele-zaci/361-prevence-kybersikany>

8.6 Poradenská a preventivní činnost na vybraných školách

8.6.1 Základní škola u Stadionu 4, Litoměřice

Školní metodik prevence (ŠMP) nabízí:

- metodickou a koordinační činnost
- informační činnost – rodičům poskytnete informace spojené s problematikou primární prevence rizikového chování dětí a mládeže
- poskytnutí kontaktů a zajištění odborníků ke spolupráci s rodiči, např. seznam sítě organizací primární prevence, odkazy na stránky zabývající se problematikou rizikového chování mládeže, tel. čísla poraden apod.
- zapůjčení odborné literatury
- poradenskou činnost – poradenství při rizikovém chování (šikana a kyberšikana, návykové látky a drogy, rasová nesnášenlivost, záškoláctví, rizikové sexuální chování apod.)
- odbornou poradenskou činnost při řešení konkrétních případů

Kyberšikana – internet

Pokud si kladně odpovíte na následující otázky, tak právě pro Vás je určený tento odkaz www.bezpecnyinternet.cz.

Tráví vaše děti stále víc a víc času na internetu?

Nevíte, jaké stránky navštěvují a s kým po síti komunikují?

Máte strach o jejich bezpečnost?

Dlouhodobý program primární prevence rizikového chování.

V současné době je na naší škole realizován dlouhodobý program v rámci primární prevence rizikového chování ve spolupráci s KC Litoměřice, jehož garantem je město Litoměřice, pod vedením zkušeného lektora Bc. Martina Havelky. Program se týká všech ročníků druhého stupně. Jednotlivé bloky jsou zaměřeny na vztahy ve třídě, prevenci šikany a kyberšikany, zdravý životní styl a jeho poruchy, závislost a závislostní jednání. Tento program bude probíhat návazně i v druhém pololetí.

Dále chystáme samostatný blok Bezpečně na internetu a dlouhodobý projekt PEER – Přátelé pro 5. ročníky.²⁸

8.6.2 Gymnázium Josefa Jungmanna Litoměřice

Metodické, informační a koordinační činnosti

- Koordinace tvorby, kontrola, evaluace a participace při realizaci preventivního programu školy a všech preventivních aktivit
- Metodické vedení činnosti pedagogů školy v oblasti prevence rizikového chování, vyhledávání a nastavení vhodné podpory směřující k odstranění rizikového chování
- Koordinace vzdělávání pedagogů školy v oblasti prevence rizikového chování
- Koordinace spolupráce školy s orgány státní správy a samosprávy
- Kontaktování odpovídajícího odborného pracoviště a participace na intervenci a následné péči v případě akutního výskytu rizikového chování
- Shromažďování odborných zpráv a informací o žácích v poradenské péči specializovaných poradenských zařízení v rámci prevence rizikového chování v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů

Poradenské činnosti

- Vyhledávání a orientační šetření žáků s rizikem či projevy rizikového chování, poskytování poradenských služeb těmto žákům a jejich zákonným zástupcům, případně zajišťování péče odpovídajícího odborného pracoviště (ve spolupráci s třídními učiteli)
- Spolupráce s třídními učiteli při zachycování varovných signálů spojených s možností

²⁸ Základní škola U Stadionu, Školní metodik prevence, Základní škola U Stadionu 4 v Litoměřicích 2021, [online], [cit. 2021-15-02] Dostupné z WWW: <https://ustadionu.cz/rodice/skolni-metodik-prevence.html>

rozvoje rizikového chování u jednotlivých žáků a tříd a participace na sledování úrovně rizikových faktorů, které jsou významné pro rozvoj rizikového chování ve škole.

Standardní činnosti školních psychologů:

- Poradenská činnost pro žáky (psychosomatické, vztahové a studijní problémy)
- Poradenská činnost pro učitele (psychosomatické, vztahové a kariérové problémy)
- Poradenská činnost pro rodiče žáků nebo jejich zákonných zástupců (dle dohody)²⁹

²⁹ Školní poradenské pracoviště – GJJ. Gymnázium Josefa Jungmanna – Oficiální stránky školy [online]. Copyright © Gymnázium Josefa Jungmanna [cit. 02.03.2021]. Dostupné z: <https://www.gjj.cz/o-skole/skolni-poradenske-pracoviste/>

9 Přehled paragrafů, podle kterých by se dala kyberšikana klasifikovat

V této kapitole bude poukázáno na to kam až může dojít jednání agresora v trestněprávní rovině neboli kybernetický útok. *Kybernetický útok lze definovat jako jakékoli protiprávní jednání útočníka v kyberprostoru, které směřuje proti zájmům jiné osoby. Tato jednání nemusí mít vždy podobu trestného činu, podstatné je, že narušují běžný způsob života poškozeného. Kybernetický útok může být dokonán, stejně jako může být ve stadiu přípravy či pokusu.*³⁰

Je potřeba si uvědomit, že nikdo není nepostižitelný. V právním systému ČR jsou děti brány do 18 let věku a taky je k nim takto přihlíženo, má se za to, že ještě nejsou rozumově natolik vyspělé, aby si plně uvědomovaly následky svého konání z pohledu trestního práva. Avšak je zde zákon č. 218/2003 Sb., *Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)*. Tento zákon se zabývá protiprávním jednáním mládeže, přesně popisuje, čeho se dopouští nezletilí a mladiství pachatelé. Dále jaké opatření by mělo stanoveno, aby se pachatel znova protiprávního jednání nedopouštěl.

Níže je uveden jen malý výčet skutkových podstat trestných činů dle Trestního zákoníku (Zákon č. 40/2009 Sb.), pouze u několika ustanovení § je plně uveden celý obsah, které plně vystihují protiprávní jednání pachatele kyberšikany, dále jsou pak uvedeny jen názvy.

³⁰ KOLOUCH, Jan. CyberCrime. 1. vyd. Praha: CZ.NIC, z. s. p. o., 2016. s. 55

- **§ 144 Účast na sebevraždě až 12 let**

(1) Kdo jiného pohne k sebevraždě nebo jinému k sebevraždě pomáhá, bude potrestán, došlo-li alespoň k pokusu sebevraždy, odnětím svobody až na tři léta.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti nebo na těhotné ženě.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti čtrnácti let nebo na osobě stížené duševní poruchou.

- **§ 175 Vydírání až 16 let**

(1) Kdo jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opominul nebo trpěl, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo peněžitým trestem.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,

b) spáchá-li takový čin nejméně se dvěma osobami,

c) spáchá-li takový čin se zbraní,

d) způsobí-li takovým činem značnou škodu,

e) spáchá-li takový čin na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti, nebo

f) spáchá-li takový čin na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické

skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,

b) spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§

309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312), nebo

c) způsobí-li takovým činem škodu velkého rozsahu.

(4) Odnětím svobody na osm až šestnáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem

uvedeným v odstavci 1 smrt.

(5) Příprava je trestná.

• **§ 184 Pomluva až 2 roky**

(1) Kdo o jiném sdělí nepravdivý údaj, který je způsobilý značnou měrou ohrožit jeho vážnost u spoluobčanů, zejména poškodit jej v zaměstnání, narušit jeho rodinné vztahy nebo způsobit mu jinou vážnou újmu, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

(2) Odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem.

• **§ 191 Šíření pornografie až 5 let**

(1) Kdo vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, činí veřejně přístupným, zprostředkuje, uvede do oběhu, prodá nebo jinak jinému opatří fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, v němž se projevuje násilí či neúcta k člověku, nebo které popisuje, zobrazuje nebo jinak znázorňuje pohlavní styk se zvířetem, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Kdo písemné, fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo

a) nabízí, přenechává nebo zpřístupňuje dítěti, nebo

b) na místě, které je dětem přístupné, vystavuje nebo jinak zpřístupňuje, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2

a) jako člen organizované skupiny,

b) tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným

obdobně účinným způsobem, nebo

c) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(4) Odnětím svobody na jeden rok až pět let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2

a) jako člen organizované skupiny působící ve více státech, nebo

b) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsah

- **§ 192 Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií až 8 let**

(1) Kdo přechovává fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě, bude potrestán odnětím svobody až na dva roky.

(2) Kdo vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, činí veřejně přístupným, zprostředkuje,

uvede do oběhu, prodá nebo jinak jinému opatří fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě, anebo kdo kořistí z takového pornografického díla, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majtkové hodnoty.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až šest let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 2

a) jako člen organizované skupiny,

b) tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným

obdobně účinným způsobem, nebo

c) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(4) Odnětím svobody na tři léta až osm let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 2

a) jako člen organizované skupiny působící ve více státech, nebo

b) v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

- **§ 209 Podvod až 10 let**

(1) Kdo sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo

zamlčí podstatné skutečnosti, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou, bude

potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 a byl-li za takový čin v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán,

způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 větší škodu.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny,

b) spáchá-li takový čin jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného,

c) spáchá-li takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, nebo

d) způsobí-li takovým činem značnou škodu.

(5) Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán,

a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu, nebo

b) spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312).

(6) Příprava je trestná.

- § 180 Neoprávněné nakládání s osobními údaji až 8 let
- § 181 Poškození cizích práv až 5 let
- § 182 Porušení tajemství dopravovaných zpráv až 10 let

- § 183 Porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí až 8 let
- § 192 Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií až 8 let
- § 209 Podvod až 10 let
- § 230 Neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací až 8 let
- § 231 Opatření a přechovávání přístupového zařízení a hesla k počítačovému systému a jiných takových dat až 5 let
- § 232 Poškození záznamu v počítačovém systému a na nosiči informací a zásah do vybavení počítače z nedbalosti až 2 roky
- § 352 Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci až 3 roky
- § 353 Nebezpečné vyhrožování až 3 roky
- § 354 Nebezpečné pronásledování až 3 roky
- § 356 Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod až 3 roky³¹

³¹ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník. In írka zákonů, Česká republika, částka č.11/2009 Sb.

10 Kvantitativní šetření mezi žáky a studenty vybraných škol.

Pro dotazníkové šetření byly vybrány dvě školy, do kterých docházely děti autora práce. Po dohodě s učiteli, kteří působí jako preventisté na daných školách, byl zaslán odkaz na on-line dotazník, s tím, že na základní škole bylo předem dohodnuto, že odkaz bude rozeslán v rámci online výuky mezi žáky 6 až 9 tříd, na gymnáziu nebyl rozsah rozeslání nijak specifikován. Tím nebyl předem stanovený cíl počtu vyplnění dotazníku.

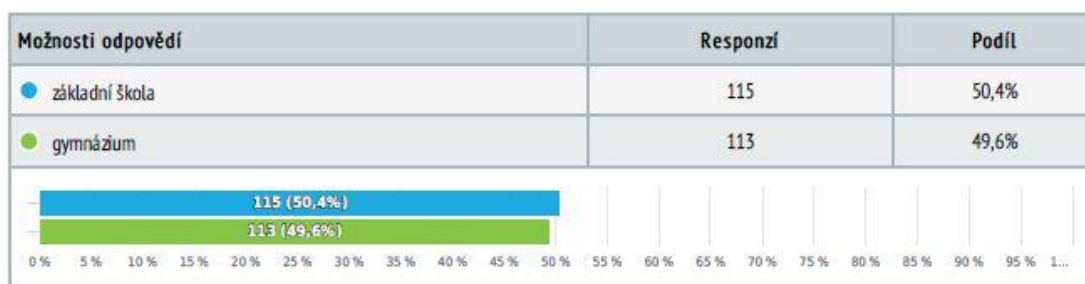

Dotazník byl uvolněn k vyplnění v období do 09.01.2021 do 14.02.2021. Jak je patrné dotazník byl vyplněn v období od 09.01.2021 do 25.01.2021, v tomto období

byli požádáni o spolupráci preventisté ve vybraných školách. Byl shlednut 375 oslovenými, 147 z nich dotazník pouze zobrazilo, 228 oslovených dotazník vyplnilo. Celková úspěšnost tedy 60,8 % z celkových návštěv. Respondentům byl zaslán přímý odkaz na dotazník, z důvodu největšího ulehčení práce s vyplněním.

1 Škola kterou navštěvuješ

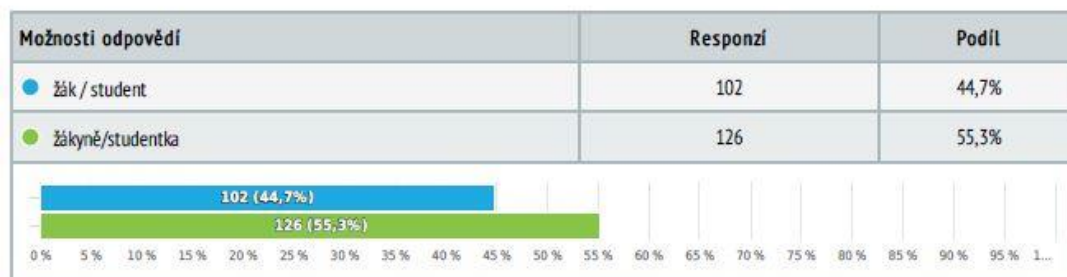
Výběr z možností, zodpovězeno 228 x, nezodpovězeno 0 x

Dotazník vyplnilo 115 žáků základní školy a 113 studentů gymnázia, z toho bylo 126 dívek a 102 chlapců.

2 Jsi

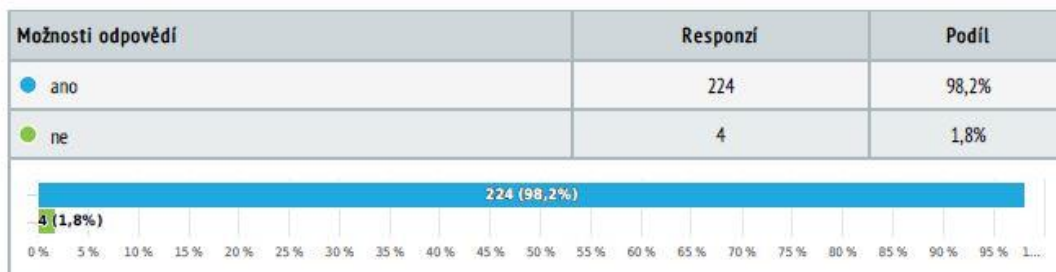
Výběr z možností, více možných, zodpovězeno 228 x, nezodpovězeno 0 x

Jak je patrné dotazník vyplnilo více dívek než chlapců. To svědčí o jejich možné větší zodpovědnosti.

3 Víš co je kyberšikana ?

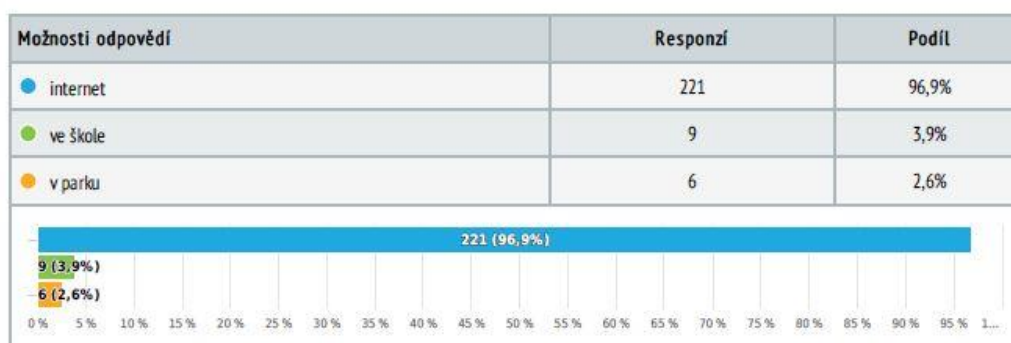
Výběr z možností, zodpovězeno 228 x, nezodpovězeno 0 x

Z celkového počtu 228 respondentů, 224 z nich vědělo co je kyberšikana, pouze 4 nevěděli, dalším rozborem bylo zjištěno, že ze 4 respondentů, byli 3 žáci základní školy a 1 student gymnázia.

4 Víš kde se můžeš s kyberšikanou setkat ?

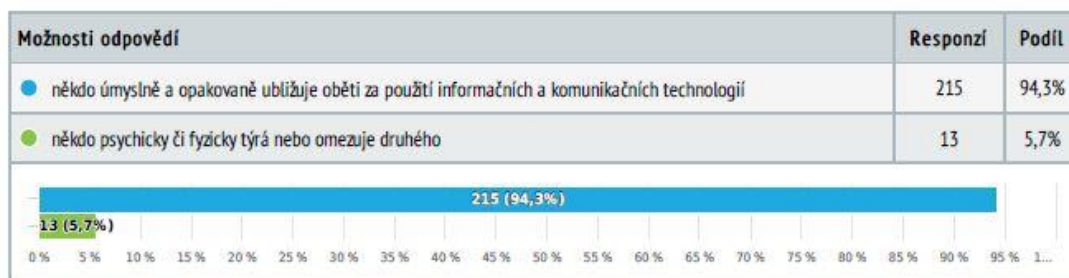
Výběr z možností, více možných, zodpovězeno 228 x, nezodpovězeno 0 x

U této otázky 221 respondentů z dotazovaných správně odpovědělo, kde se mohou setkat s kyberšikanou. Vesměs všechny odpovědi jsou správné, jelikož ve škole, tak i v parku se můžou připojit respondenti k internetu.

5 O kyberšikanu se jedná ?

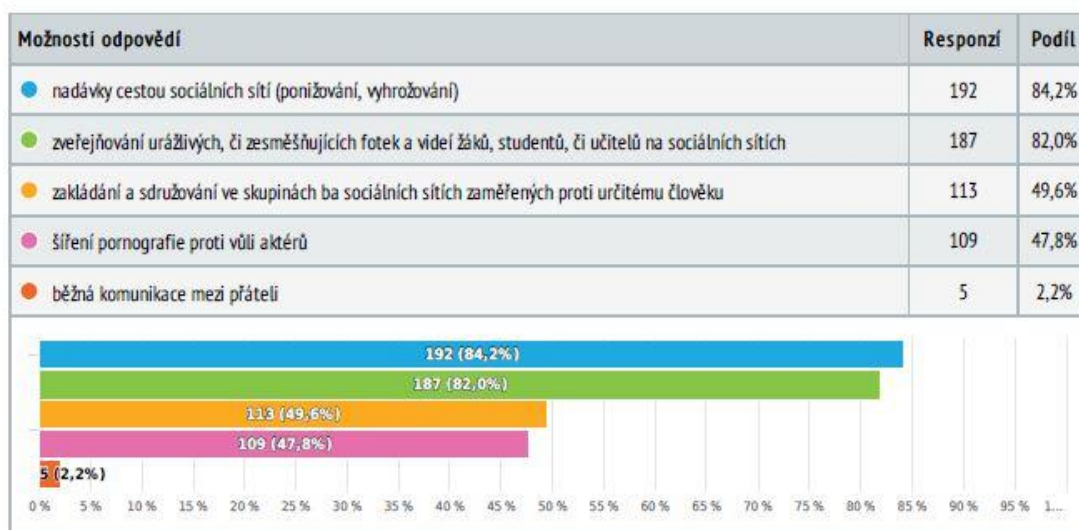
Výběr z možností, zodpovězeno 228 x, nezodpovězeno 0 x

Na přímý dotaz „O kyberšikanu se jedná?“ odpovědělo opět 215 respondentů správně, 13 respondentů odpovědělo, že se jedná o psychické nebo fyzické týrání nebo omezování druhého.

6 Co si představuješ pod pojmem kyberšikana ?

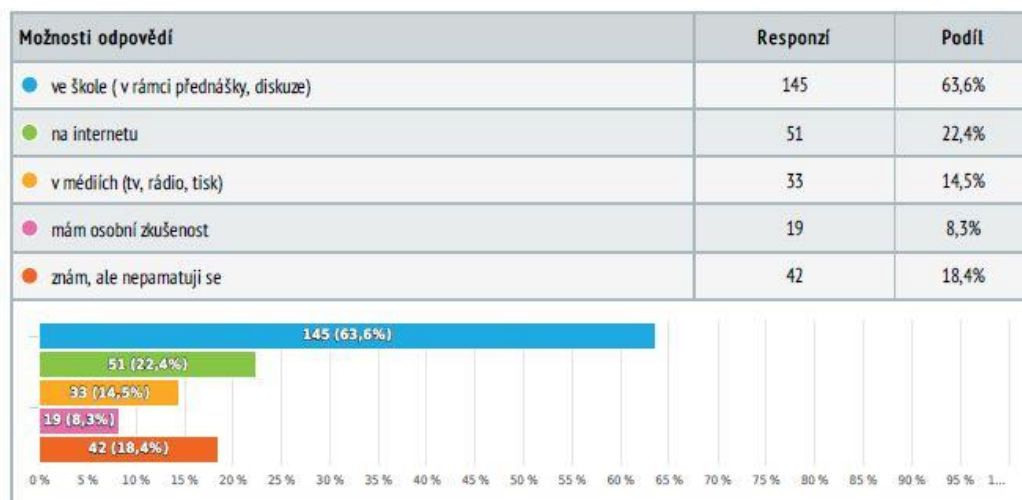
Výběr z možností, více možných, zodpovězeno 228 x, nezodpovězeno 0 x

Na dotaz, co si respondenti představují pod pojmem kyberšikana, 97,8 % respondentů aspoň v jedné odpovědi uvedlo jednu ze správných možností.

7 Kde jsi se s tímto pojmem poprvé setkal ?

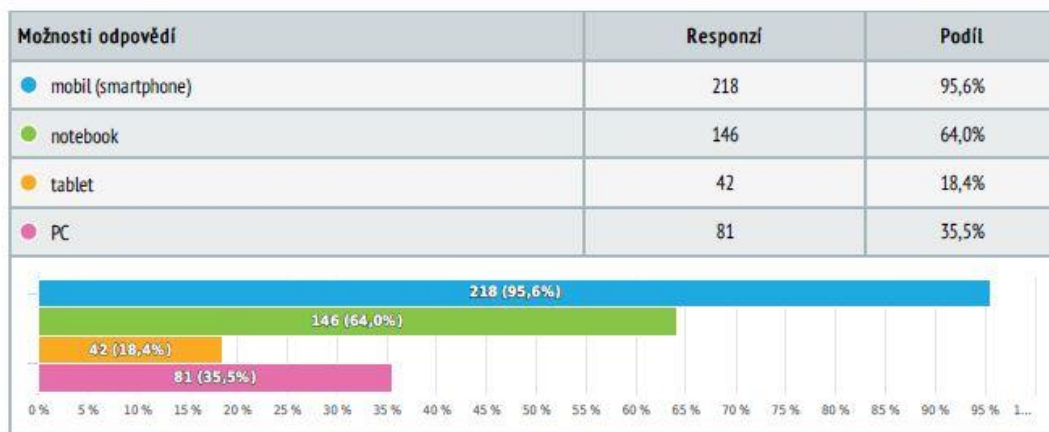
Výběr z možností, více možných, zodpovězeno 228 x, nezodpovězeno 0 x

S pojmem kyberšikana se setkali všichni dotazovaní, buď ve škole, kde je největší počet odpovědí a to 145, poté následuje na internetu, 51 odpovědí a jako třetí nejvyšší počet měla odpověď „znám, ale nepamatuji se“, 42 odpovědí.

8 Pomocí jakého zařízení se připojuješ k internetu ?

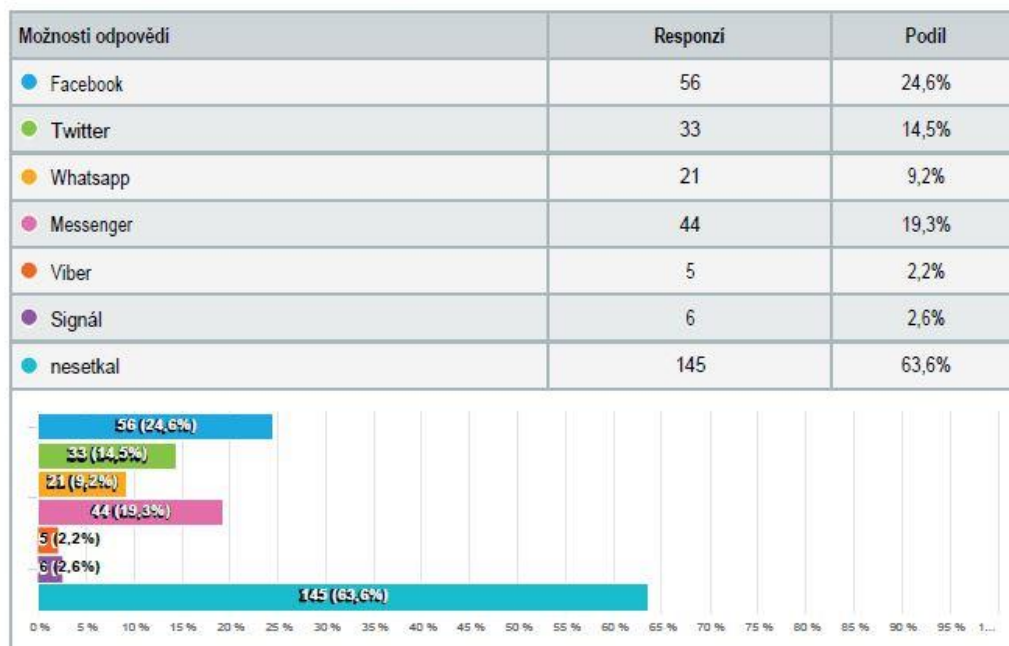
Výběr z možností, více možných, zodpovězeno 228 x, nezodpovězeno 0 x

Fenomén doby mobilní telefon, smartphone – chytrý mobil, zaznamenal opět nejvyšší počet odpovědí mezi dotazovanými, 218, notebook 146, PC (personal computer – osobní počítač) 81 a tablet 42, na této otázce je patrné, jak moc je mezi žáky a studenty oblíben chytrý mobilní telefon.

9 Setkal/a jsi se na níže uvedených sítích s projevem kyberšikany ?

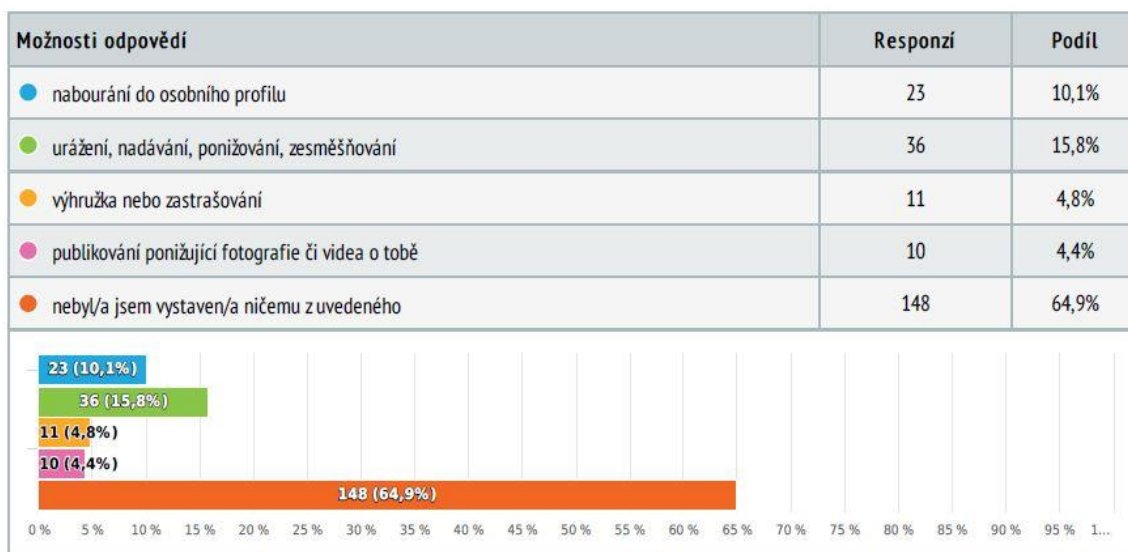
Výběr z možností, více možných, zodpovězeno 228 x, nezodpovězeno 0 x

Otázka, zdali se někdo z dotazovaných setkal s projevem kyberšikany, 145 dotazovaných se nesetkalo s projevem kyberšikany, zbytek dotazovaných se setkal s projevem kyberšikany na sociálních sítích, nejvíce z těchto odpovědí bylo na sociální síti Facebook, 56 respondentů, poté na komunikační aplikaci Messenger, 44 respondentů, dále pak je zastoupena sociální síť Twitter s 33 respondenty, komunikační aplikace WhatsApp s 21 respondenty, Signál 6, Viber 5. U této otázky nebyla dána možnost jen jedné odpovědi, jelikož ve všech odpovědích je možné se střetnout s kyberšikanou.

10 Byl/a jsi někdy vystaven/a nějakému následujícímu jednání prostřednictvím internetu nebo mobilního telefonu ?

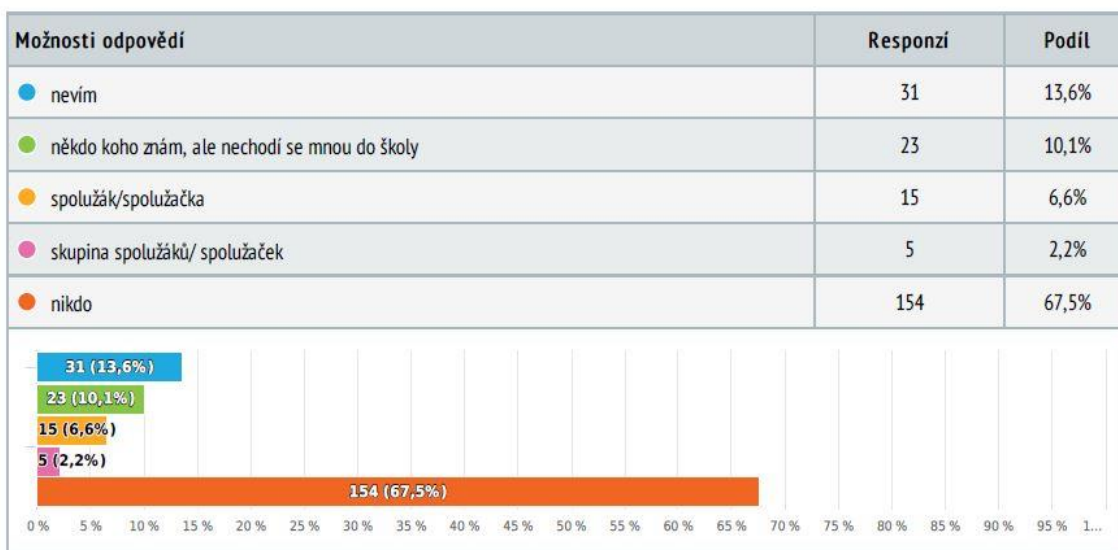
Výběr z možností, zodpovězeno 228 x, nezodpovězeno 0 x

Na dotaz, zdali někdo z respondentů byl vystaven jednání, které mělo prvky kyberšikany, nabourání do osobního profilu, urážení, nadávání, ponižování, výhrůžkám, zastrašování, nebo publikování ponižujících fotografie nebo videa, 148 respondentů se s ničím takovým nesešlo, nejvíce a to 36 se setkalo s urážením, nadáváním, ponižováním, zesměšňováním, poté následovalo 23 respondentů s nabouráním do osobního profilu, 11 respondentů, kterým bylo vyhrožováno či byli zastrašováni, o 10-ti ze všech dotazovaných byla zveřejněna jejich ponižující fotografie nebo video.

11 Víš, kdo tě kyberšikanoval?

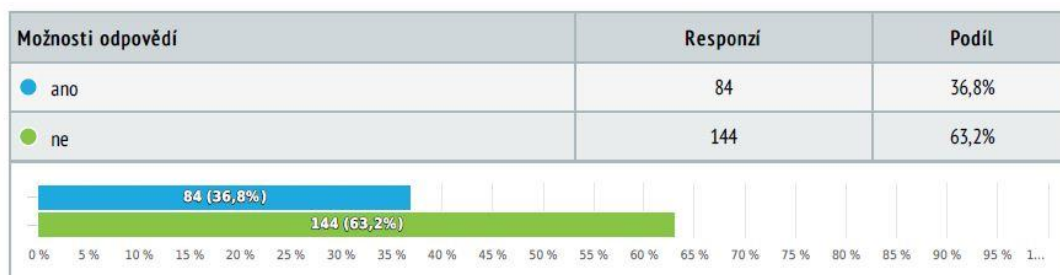
Výběr z možností, zodpovězeno 228 x, nezodpovězeno 0 x

Z celkového počtu respondentů 31 nevědělo kdo je šikanoval, 23 to vědělo, ale nebyl to nikdo ze školy, 15 x to byl spolužák nebo spolužačka, 5 x skupina spolužáků nebo spolužaček, 154 respondentů uvedlo, že je nikdo nešikanoval.

12 Byl/a jsi někdy svědkem kyberšikany na někoho ve tvém okolí?

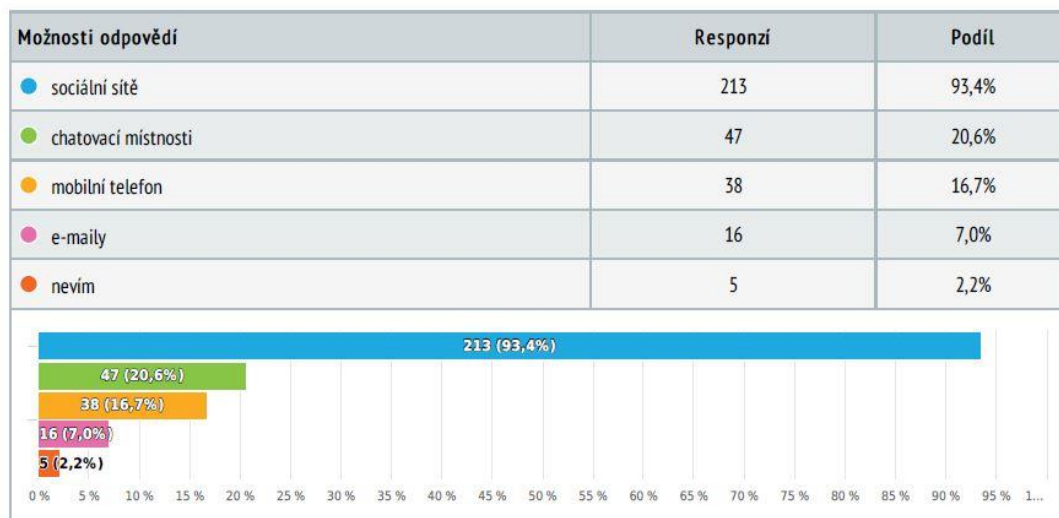
Výběr z možností, zodpovězeno 228 x, nezodpovězeno 0 x

Na dotaz, jestli byli někdy svědky kyberšikany ve svém okolí, 144 uvedlo, že ne, 84 uvedlo ano.

13 Jaký je podle tebe nejčastější prostředek kyberšikany?

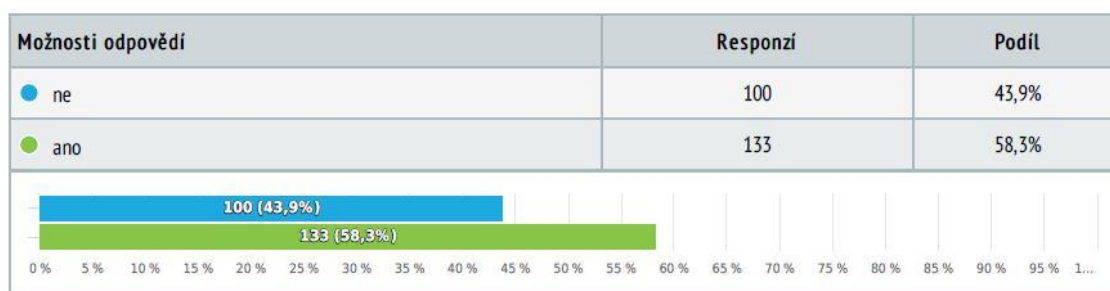
Výběr z možností, více možných, zodpovězeno 228 x, nezodpovězeno 0 x

Nejčastějším prostředkem kyberšikany jsou dle dotazovaných sociální sítě a to 213 respondentů, poté následují chatovací místnosti s 47 respondenty, mobilní telefon 38 respondentů, 16 respondentů uvedlo e-mail, 5 respondentů nevědělo.

14 Jsi informován/a o problematice šikany a kyberšikany na tvé škole ?

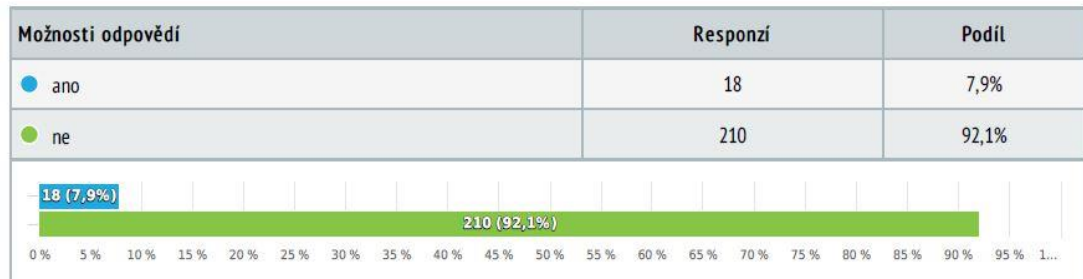
Výběr z možností, více možných, zodpovězeno 228 x, nezodpovězeno 0 x

V rámci informovanosti ze strany školy ohledně kyberšikany odpovědělo 133 respondentů, že jsou informováni, 100 respondentů uvedlo, že nejsou.

15 Myslíš si, že se týká kyberšikana jen mládeže ?

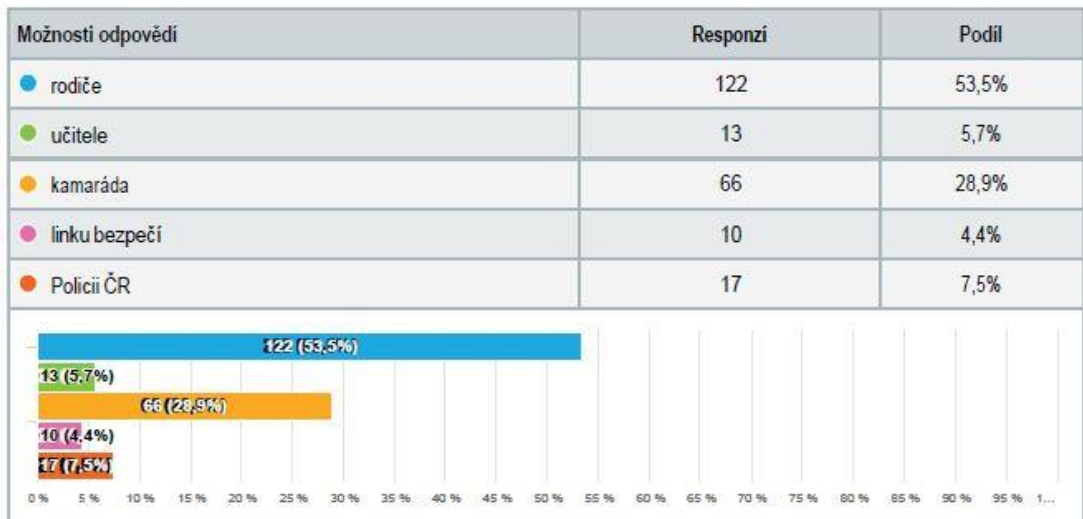
Výběr z možností , zodpovězeno 228 x, nezodpovězeno 0 x

Dále na otázku, zdali se kyberšikana týká jen mládeže 210 respondentů odpovědělo ne a 18 respondentů ano. Z výsledku této otázky je zřejmé, že studenti a žáci vědí, že se kyberšikana týká i jiných věkových skupin.

16 Pokud by ses stal/a obětí kyberšikany, obrátil/a by ses na

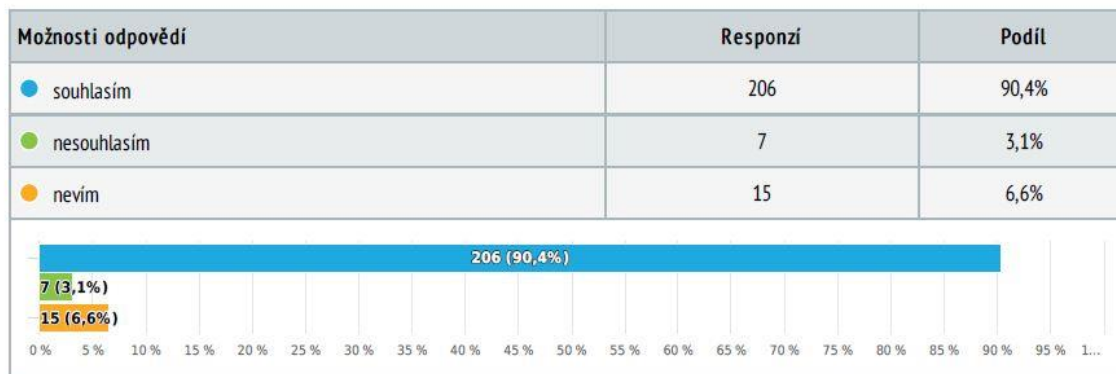
Výběr z možností , zodpovězeno 228 x, nezodpovězeno 0 x

Otázka vyhledání pomoci, pokud by se respondent stal obětí kyberšikany, 122 respondentů by se obrátilo rodiče, 66 respondentů by se svěřilo kamarádovi, 17 respondentů na Policii ČR, 13 respondentů na učitele a 10 respondentů na linku bezpečí.

17 Je podle tebe kyberšikana nebezpečná?

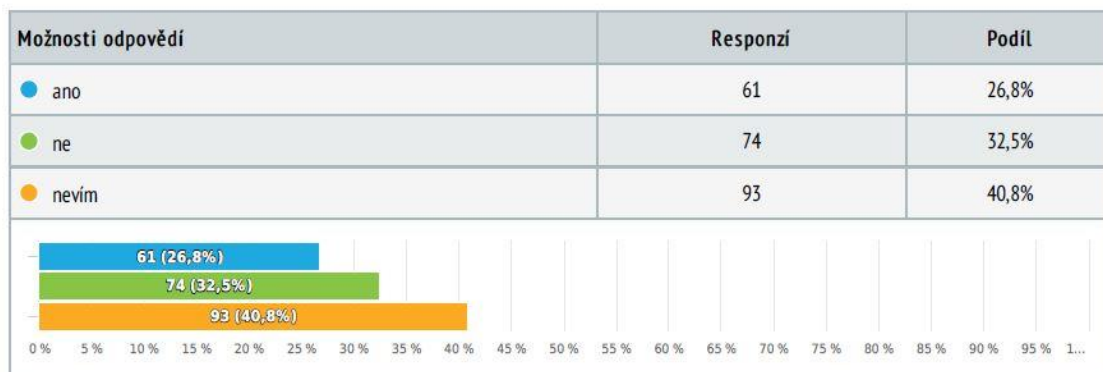
Výběr z možností, zodpovězeno 228 x, nezodpovězeno 0 x

U otázky, jestli je podle dotazovaných kyberšikana nebezpečná, 206 respondentů souhlasilo, 15 respondentů nevědělo a 7 respondentů nesouhlasilo.

18 Je podle tebe kyberšikana horší než fyzická šikana ?

Výběr z možností, zodpovězeno 228 x, nezodpovězeno 0 x

Na poslední otázku z dotazníku 93 respondentů uvedlo, že neví, jestli je kyberšikana horší než fyzická šikana, 74 respondentů uvedlo, že fyzická šikana je horší, 61 respondentů uvedlo, že kyberšikana je horší než fyzická šikana.

Naprostá většina respondentů ví, co je kyberšikana, kde se s ní můžou setkat, co je specifické pro kyberšikanu, 83 respondentů se bohužel setkalo s určitým projevem kyberšikany, 80 z nich se stalo přímo obětí kyberšikany, ať již ve formě urážek, nadávek, zesměšňování, nebo byl vystaven publikování ponižující fotografie nebo videa, v neposlední řadě nabourání do osobního profilu. Naprostá většina respondentů uvedla jako prostředek kyberšikany sociální sítě, je to dáno všeobecnou společenskou oblíbeností, která zahrnuje děti školou povinné, jejich rodiče a babičky s dědečky nevyjímaje. Více jak polovina respondentů je informována o problematice kyberšikany ze strany své školy, kterou navštěvují. Absolutní většina z respondentů si je vědoma, že kyberšikana se netýká jen jejich věkové skupiny. Více jak polovina dotazovaných by se obrátila na rodiče, dále pak by v největší míře hledali pomoc u svých kamarádů. Drtivá většina pak souhlasí s tím, že kyberšikana je nebezpečná, u zbytku dotazovaných by bylo vhodné v rámci přednášky provést osvětu v dané problematice. Avšak 93 respondentů nedokázalo odpovědět, jestli je kyberšikana horší než klasická šikana. Na konec bylo vyhodnocena otázka, pomocí jakého zařízení se připojují k internetu, 218 respondentů uvedlo mobil (smartphone), je to dáno jejich oblíbeností, technických možnostech, které se stále rozvíjejí, velikostí, variabilitou v jejich obsahu, mohli bychom zde vyjmenovat desítky kladných přívlastků chytrých mobilních telefonů.

U některých otázek byla možnost uvést více odpovědí, u některých pouze jedna odpověď, bylo to dáno z toho důvodu, že na dané otázky není jen pouze jedna odpověď možná. Proto se u některých otázek sešlo více odpovědí, než bylo samostatných respondentů. Celkově lze hodnotit kladně informovanost a znalost žáků a studentů, pokud se jedná o otázku kyberšikany, dle položených otázek.

11 Závěr

Jak zabránit dítěti nebo dospívajícímu, aby se dostal do styku s něčím, co bylo výše uvedeno. Je mnoho rad v podobě příruček, preventivních programů, školských zařízení, neziskových organizací, policie, které nám poukazují na to, co máme dělat a nedělat, jak se chovat. Média v podobě publikování skutečných událostí, ať již s dobrým koncem nebo nikoliv. Ale vše je jen o nás, naší informovanosti, určitě se nám bude lépe chápat problematika kyberšikany, když budeme znát potenciální rizika spojená s informačními a komunikačními technologiemi. Jak ale zabránit dětem, aby se jim nedostal do ruky obsah primárně určený pro dospělé, když děti jsou v této oblasti schopné, důmyslné, a tak dokážou daná omezení poměrně snadno obejít. Děti je potřeba naučit základním pravidlům chování na internetu, neměly by sdělovat adresu svého trvalého bydliště, své telefonní číslo, neposílat neznámým osobám své fotografie nebo videa, nechodit na schůzky bez vědomí rodičů, to je jen pár vybraných rad pro rodiče dětí, dále je potřeba, aby se i rodiče drželi určitých pravidel, více komunikace, sledovat čas strávený na internetu, nebýt neteční, mluvit o výhodách a rizicích spojených s využíváním internetu. Avšak základním pravidlem je získání si důvěry dětí, aby se nebály svěřit se. Děti, dle trestního zákoníku jsou do 18 let, jsou tou nejzranitelnější skupinou osob, rodiče mají být osobním životem a chováním příkladem svým dětem, dále mají povinnost pečovat o jejich mravní a rozumový vývoj.

Jeden z příkladů, když vám volá někdo z telefonních prodejců s nabídkou výborného mobilního tarifu, skvělé televize s desítkami programů, bez kterých se nedokážete obejít, prodejci jsou školeni, aby Vás přesvědčili, kolik z Vás si nechá odříkat celou upoutávací řeč, kdo s poděkováním zavěsí ihned po představení a zjištění důvodu telefonátu. A teď si představte, že takový člověk zavolá nebo napíše vašemu synovi nebo dceři. Kterí svou důvěřivostí k ostatním, jelikož nemají ani tušení, že to může být špatné, dokonce pro ně osobně nebezpečné, odpoví a budou pokračovat v komunikaci, ať telefonické nebo emailové. Proto je potřeba zabývat se touto problematikou, sám internet nám nabízí mnoho možností, jak se bránit, informovat, předcházet kyberšikaně. Před kyberšikanou není kam utéct, protože díky rozšíření a

snadné dostupnosti komunikačních technologií dostihne oběť prakticky v jakémkoli čase i na místě

V této práci byly stanoveny dva cíle, v případě, že bude užita k další publikaci, aby ten, kdo se s prací seznámí, více pronikl do problematiky kyberšikany, jako třeba oběť, která se může obrátit na svého učitele, rodiče nebo na různé telefonní linky pomoci, dále třeba ten, kdo je pachatelem, že za své jednání, které se vymyká společenským normám, může být potrestán, ať třeba dle trestního zákoníku, což je jistě krajní možnost nebo také ze strany školy, na základě školního řádu. Práce má přinést osvětu v této problematice a já doufám, že tomu tak bude. Druhým cílem bylo stanovit pomocí kvantitativního výzkumu, na základě online dotazníku povědomí žáků a studentů vybraných škol. Výsledky průzkumu byly očekávané a potvrdily kvalitní práci preventistů na vybraných školách.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. ECKERTO VÁ, L., DOČEKAL, D. *Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče*. Brno: Computer Press, 2013. ISBN 978-80-251-3804-5.
2. HULANOVÁ, L. *Internetová kriminalita páchaná na dětech: psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality*. Praha: Triton, 2012. 217 s ISBN 978-80-7387-545-9.
3. JIRÁSEK, P., NOVÁK, L., POŽÁR, J. *Výkladový slovník kybernetické bezpečnosti: Cyber security glossary*. Třetí aktualizované vydání. Praha: Policejní akademie ČR v Praze, 2015. ISBN 978-80-7251-436-6.
4. KOLÁŘ, M. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011. 336 s ISBN 978-80-7367-871-5.
5. KOLOUCH, J. *CyberCrime*. 1. vyd. Praha: CZ.NIC, z. s. p. o., 2016. ISBN 978-80-88168-18-8.
6. KOŽÍŠEK, M., PÍSECKÝ V. *Bezpečně na internetu průvodce chováním ve světě online*. Grada Publishing, 2016, 176 s ISBN 978-80-247-5595-3
7. MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 2009. Pedagogika (Grada). 152 s ISBN 978-80-247-2310-5
8. MCCARTHY, L., WELDON-SIVIY, D. *Bud' pánem svého prostoru: jak chránit sebe a své věci, když jste online*. Praha: CZ.NIC, [2013]. ISBN 978-80-904248-6-9.
9. Mgr. KOPECKÝ, Ph.D.,K., Mgr. KREJČÍ,V. *Rizika virtuální komunikace, (příručka pro učitele a rodiče)*, Net University, 2010, 34 s ISBN 978-80-254-7866-0
10. ŘÍČAN, P. *Agresivita a šikana mezi dětmi: jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*. Praha: Portál, 1995. Pedagogická praxe. 95 s ISBN 80-7178-049-9.

Elektronické zdroje

1. Bezpečná síť, Sexting, obecné informace, [online].2014 [cit. 2021-01-02]. Dostupné z: <http://bezpecnasit.webnode.cz/news/sexting-obecne-informace/>
2. Centrum prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Riziko zvané Sexting, [online], 2010-2020, [cit. 2021-01-02]. Dostupné z: <http://sexting.cz>
3. Česko-Slovenská filmová databáze, [online]. 2001-2021 [cit. 2021-12-01]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/9499-matrix/>
4. iDNES.cz/zpravodajství, Nikdy ji neviděl, žena z inzerátu ho i tak zavalila sprostými esemeskami, [online], 2014, [cit. 2021-01-02], Dostupné z: https://www.idnes.cz/usti/zpravy/kyberstalking-na-mostecku-zena-ze-seznamky-vydirala-muze.A140225_105031_usti-zpravy_alh,
5. Policie ČR, Šikana, [online].2020 [cit. 2021-05-01], Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/preventivni-informace-sikana.aspx>
6. Nebuď obět! Sexting, [online]. 2010-2021, [cit. 2021-12-01], dostupné z WWW: <http://nebudobet.cz/?cat=sexting>
7. Projekt E-bezpečí, Jak na prevenci kyberšikany, [online]. Internetový portál E-Bezpečí. Centrum PRVoK PdF UP: Olomouc, 2011, [cit. 2021-12-01] Dostupné z WWW: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/rodice-ucitele-zaci/361-prevence-kybersikany>
8. Základní škola U Stadionu, Školní metodik prevence, Základní škola U Stadionu 4 v Litoměřicích 2021, [online], [cit. 2021-15-02] Dostupné z WWW: <https://ustadionu.cz/rodice/skolni-metodik-prevence.html>
9. Školní poradenské pracoviště – GJJ. Gymnázium Josefa Jungmanna – Oficiální stránky školy [online]. Copyright © Gymnázium Josefa Jungmanna [cit. 02.03.2021]. Dostupné z: <https://www.gjj.cz/o-skole/skolni-poradenske-pracoviste/>

Legislativní dokumenty

Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník. In Sbíрка zákonů, Česká republika, částka č.11/2009 Sb

Přílohy

Příloha I Vzor dotazníku využitého pro kvantitativní průzkum

Příloha I Vzor dotazníku využitého pro kvantitativná průzkum

Vážení,

jsem studentem Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích o.p.s. a součástí mojí bakalářské práce je průzkumné šetření týkající se Problematiky kyberšikany v povědomí žáků základní školy U Stadionu v Litoměřicích a studentů Gymnázia Josefa Jungmanna v Litoměřicích.

Rád bych Vás požádal o spolupráci při vyplňování následujícího dotazníku. Jedná se o zcela anonymní dotazník. Prosim Vás o upřímné a pravdivé odpovědi. Vyplňování Vám potrvá max. 7 minut.

Srdečně děkuji za Váš čas a spolupráci.

Jaroslav Řehák

Kyberšikana v podvědomí žáků základní školy a studentů gymnázia

1. Škola, kterou navštěvuješ?

- základní škola
- gymnázium

2. Jsi?

- žák / student
- žákyně/studentka

3. Víš, co je kyberšikana?

- ano
- ne

4. Víš kde se můžeš s kyberšikanou setkat?

- Internet
- ve škole
- v parku

5 O kyberšikanu se jedná?

-někdo úmyslně a opakovaně ubližuje oběti za použití informačních a komunikačních technologií

-někdo psychicky či fyzicky týrá nebo omezuje druhého

6 Co si představuješ pod pojmem kyberšikana?

-nadávky cestou sociálních sítí (ponižování, vyhrožování) běžná komunikace mezi přáteli

-zveřejňování urážlivých, či zesměšňujících fotek a videí žáků, studentů, či učitelů na sociálních sítích

-zakládání a sdružování ve skupinách ba sociálních sítích zaměřených proti určitému člověku

-šíření pornografie proti vůli aktérů

7 Kde ses s tímto pojmem poprvé setkal?

-ve škole (v rámci přednášky, diskuze)

-na internetu

-v médiích (tv, rádio, tisk)

-mám osobní zkušenost

-znám, ale nepamatuji se

8 Pomocí jakého zařízení se připojuješ k internetu?

- mobil (smartphone)
- notebook
- tablet PC

9 Setkal ses na níže uvedených sítích s projevem kyberšikany?

- Facebook
- Twitter
- WhatsApp
- Messenger
- Viber
- Signál
- nesetkal

10 Byl/a jsi někdy vystaven/a nějakému následujícímu jednání prostřednictvím internetu nebo mobilního telefonu?

- nabourání do osobního profilu
- urážení, nadávání, ponižování, zesměšňování
- výhrůžka nebo zastrašování
- publikování ponižující fotografie či videa o tobě
- nebyl/a jsem vystaven/a ničemu z uvedeného

11 Víš, kdo tě kyberšikanoval?

-nevím

-někdo koho znám, ale nechodí se mnou do školy

-spolužák/spolužačka

-skupina spolužáků/spolužaček

-nikdo

12 Byl/a jsi někdy svědkem kyberšikany na někoho ve tvém okolí?

-ano

-ne

13 Jaký je podle tebe nejčastější prostředek kyberšikany?

-sociální sítě

-chatovací místnosti

-mobilní telefon

-e-maily

-nevím

14 Jsi informován/a o problematice šikany a kyberšikany na tvé škole?

-ne

-ano

15 Myslíš si, že se týká kyberšikana jen mládeže?

-ano

-ne

16 Pokud by, jsi se stal/a obětí kyberšikany, obrátila by ses na?

- rodiče

-učitele

-kamaráda

-linku bezpečí

-Policii ČR

17 Je podle tebe kyberšikana nebezpečná?

-souhlasím

-nesouhlasím

-nevím

18 Je podle tebe kyberšikana horší než fyzická šikana?

-ano

-ne

-nevím